

לקוטי תורה • ראש השנה • מאמר 2

תקעו בחדש שופר כו'

”תקעו בשופר בחודש”

ראש השנה חל ביום שבו נברא האדם, ולא ביום שבו נברא העולם, משום שתכלית הבריאה אינה הופעת העולם כ”ש” נפרד, אלא ביטולו לה’ — ביטול שהחל כאשר אדם קיבל ברצונו את מלכות ה’. בכל ראש השנה נמשכת בחינה זו לכל השנה כולה, באמצעות בכייו של האדם על ירידת נשמתו, שבא לידי ביטוי בשופר.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/2

הנקודה

ראש השנה חל ביום שבו נברא האדם, ולא ביום שבו נברא העולם, משום שתכלית הבריאה אינה הופעת העולם כ"יש" נפרד, אלא ביטולו לה' – ביטול שהחל כאשר אדם קיבל ברצונו את מלכות ה'. בכל ראש השנה נמשכת בחינה זו לכל השנה כולה, באמצעות בכי האדם על ירידת נשמתו, שבא לידי ביטוי בשופר.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע ראש השנה, חידוש הבריאה, חל ביום השישי, שבו נברא אדם. תחילה הוא מסביר את בריאת ה"יש מאין" באמצעות השמש והמגן שלה: הוי"ה היא השמש ואלקים הוא המסך, ורק המסך מאפשר לקרניים להתקיים כאור. כך העולמות, הכוללים במחשבתו של ה', יוצאים כישויות נפרדות באמצעות צמצום, תחילה ברוחניות ואחר כך בגשמיות. תכלית הירידה הזאת היא דירה בתחתונים, שבה היש בטל אל האין. הדבר החל כאשר אדם קיבל ברצונו את מלכות ה' – הנושא של מזמור היום השישי, "הוי" מלך" – והוא נמשך באמצעות התורה והמצוות, המאחדות את הוי"ה ואלקים. ראש השנה, "ראש" השנה, ממשיך זאת לכל השנה כולה, אך על האדם להתעלות: כשהוא מתבונן בירידת נשמתו, הוא בוכה, והשופר, ששורשו נעלה מן האדם, מעלה את הבכי כדי לעורר את י"ג מדות הרחמים. לבסוף מוסבר "חוק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב": הבן והעבד, הדין שנהפך לרחמים, והטהרה של יום הכיפורים "לפני הוי"ה".

מבנה

1	מדוע היום השישי? בריאה יש מאין	11-2
השאלה על מועד ראש השנה, והסבר הבריאה כ"יש מאין" באמצעות השמש, המגן והנרתיק שלה – תחילה ברוחניות ואחר כך בגשמיות.		
2	התכלית: מלכות וביטול	11-8
ירידת העולמות היא לשם דירה בתחתונים; קבלת אדם את מלכות ה' ברצון החלה את ביטול היש, הנמשך באמצעות תורה, מצוות שנעשות בכוונה, ואהבת "הוי" אלקיך".		
3	ראש השנה, בכי והשופר	11-13
ראש השנה ממשיך ביטול לכל השנה; האדם מתעלה בבכי על ירידת נשמתו, וקולות השופר מעוררים את י"ג מדות הרחמים והופכים הסתר לגילוי.		
4	חוק לישראל, משפט ליעקב	11-16
הבן והעבד; דין ראש השנה שמוכיל לרחמים; בקשת סליחה כדי שרצון ה' יופנה שוב; והטהרה של יום הכיפורים מ"לפני הוי"ה".		

יש מאין יש מאין

הבריאה כהופעת "יש" נפרד מתוך ה"אין" האלוקי. לאמיתו של דבר, המדרגות העליונות הן ה"יש" האמיתי; העולם מתקיים כישות נפרדת רק משום שאור ה' מוסתר.

המגן והנרתיק מגן ונרתיק

אלקים, כוח הצמצום שמסתיר את אור הוי", כפי שמגן מסתיר את השמש. לעתיד לבוא יציא ה' את השמש מנרתיקה.

ביטול ה"יש" לאין ביטול ה"יש" לאין

תכלית הבריאה: שה"יש" הנפרד יתבטל לה', וייעשה לו דירה בתחתונים. זהו יחוד הוי" ואלקים.

מלכות וממשלה מלכות וממשלה

מלכות היא שלטון שמקבלים ברצון; ממשלה היא שלטון שנכפה. מלכות ה' התגלתה כאשר אדם קיבל אותה ביום השישי.

בן ועבד בן ועבד

ישראל, הבן, בטל לה' כרגל לראש (אתהפכא, הפיכה); יעקב, העבד, מציית תוך כדי מאבק (אתכפיא, הכנעה), ודווקא מדרגה זו נתונה לדיון.

י"ג מדות הרחמים י"ג מדות הרחמים

הרחמים העליונים המתעוררים באמצעות הבכי והשופר, וגורמים ל"פנים" האלוקיות — השמות המסתירים את ה' — להאיר במקום זאת.

קטע 1 • 11-2

מדוע היום השישי? בריאה יש מאין

1 תקעו בחדש שופר¹ כו'. פי' בחדש זמן חידוש לבנה שמתחדשת ברי"ח [בראש חודש] הוא ר"ה [ראש השנה] שאז הוא חידוש מעשה בראשית זה היום תחלת מעשיך² כו'.

"תקעו בחודש שופר" וכו'. פירוש "בחודש": בזמן חידוש הלבנה, המתחדשת בראש חודש. זהו ראש השנה, שבו מתחדש מעשה בראשית: "זה היום תחילת מעשיך" וכו'.

המאמר נפתח בפסוק מתהילים פא, ד, העוסק בתקיעת השופר בראש השנה. אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "בחודש" כחידוש החודשי של הלבנה; ראש השנה, שהוא ראש חודש תשרי, הוא גם חידוש מעשה בראשית עצמו, כפי שנאמר בתפילת מוסף של ראש השנה: "זה היום תחילת מעשיך".

והנה בכ"ה באלול נברא העולם^{3,4} ורי"ה [וראש השנה] הוא יום ו' לבריאת העולם יום בריאת אדה"ר [אדם הראשון], וצ"ל למה אין עושין רי"ה [ראש השנה] בזמן חידוש העולם ממש שהוא יום ראשון למע"ב [למעשה בראשית].

והנה, העולם נברא בכ"ה באלול, וראש השנה הוא היום השישי לבריאת העולם, היום שבו נברא אדם הראשון. ויש להבין מדוע ראש השנה אינו חל בזמן חידושו הממשי של העולם, שהוא היום הראשון של מעשה בראשית.

כאן מתעוררת הקושיה. לפי מניין המדרש, הבריאה החלה בכ"ה באלול, ולכן א' בתשרי, ראש השנה, הוא היום השישי — היום שבו נברא אדם. מדוע נקבע חג חידוש הבריאה ביום בריאת האדם, ולא ביום הראשון, שבו החל העולם עצמו להתקיים?

אך דכתיב בראשית ברא אלקים^{5,6} אלקים מדת הצמצום⁷ שמתחלה עלה⁸ במחשבה לברוא במדה"ד [במדת הדין] ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר [מדת הרחמים]⁹ פי' מתחלה היה

אולם כתוב: "בראשית ברא אלקים". אלקים היא מידת הצמצום, שכן בתחילה עלה במחשבה לברוא במידת הדין; ראה שאין העולם מתקיים, ושיתף עמה את מידת הרחמים. פירוש הדבר הוא שבתחילה היה

התשובה מתחילה משם אלקים שבפסוק הראשון בתורה, המציין את הצמצום — הסתרת אורו של ה'. פירושו הידוע של רש"י מסביר את השם: תחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, אך כשראה שאין העולם יכול להתקיים, שיתף עמה את מידת הרחמים.

מדת הדין מדת הצמצום לצמצם ולהעלים אור א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'

מידת הדין, מידת הצמצום, כדי לצמצם ולהסתיר את אור אין סוף ברוך הוא, שכפי שמשמע משמו, אין לו סוף, וכו',

מידת הדין כאן פירושה הכוח לצמצם ולהסתיר את אור אין סוף. אין סוף פירושו שאין לו סוף, והאור בלתי מוגבל כפי שמשמע משמו; אילו לא היה מוסתר, לא היה מקום לעולם מוגבל.

שיתגלה העולם ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] ונגלה ונראה לעיני בשר גשמי והוא ענין בראשית ברא שלשון ברא נופל על דבר שהוא נברא יש מאין,^{10, 11, 12} ולכאורה אינו מובן

כדי שהעולם יתגלה כיש וכדבר בפני עצמו, גלוי ונראה לעיני בשר גשמיות. וזהו ענין "בראשית ברא": המילה "ברא" נאמרת על דבר שנברא יש מאין. ולכאורה, הדבר אינו מובן,

ההסתר מאפשר לעולם להיראות כיש — כ"משהו" עצמאי שעניני בשר יכולות לראות. לכן התורה משתמשת בפועל "ברא", שמשמעותו, כפי שכותב הרמב"ן, הבאת דבר מאין ליש. אך כעת אדמו"ר הזקן מקשה על תיאור זה.

שהרי אדרבה כולא קמיה כלא¹³ וכל מה שלמטה מטה הוא יותר נחשב אצלו לאין ממש וכל מה שלמעלה מעלה הוא יותר נחשב ליש כמ"ש להנחיל אוהבי יש¹⁴ ולמה נק' השתלשלות העולמות בשם בריאה יש מאין.

שהרי אדרבה, "כולא קמיה כלא", וכל מה שנמוך יותר נחשב בעיניו לאין ממש במידה רבה יותר, וכל מה שגבוה יותר נחשב בעיניו ליש במידה רבה יותר, כפי שנאמר: "להנחיל אוהבי יש". ואם כן, מדוע נקראת השתלשלות העולמות בשם בריאה יש מאין?

מצד ה', אומר הזוהר, הכול נחשב לאין לפניו, וככל שהדבר נמוך יותר כך הוא נחשב בעיניו לאין יותר; המדרגות העליונות הן ה"יש" האמיתי, כפי שדורשים את הפסוק במשלי ח, כא: ה' מנחיל יש לאוהביו. אם כן, מדוע ירידת העולמות נקראת בריאה "יש מאין", כאילו העולם התחתון ממש יותר ממקורו?

2 והענין הוא כמ"ש כי שמש ומגן¹⁵ הוי' אלקים שהוי' הוא בבחי' מאור השמש עצמה ואלקים הוא בחי' מגן ומחסה

ההסבר הוא כפי שכתוב: "כי שמש ומגן הוי' אלקים": הוי' היא בבחינת המאור של השמש עצמה, ואלקים הוא בבחינת מגן ומחסה,

כדי להשיב, מביא אדמו"ר הזקן את הפסוק מתהלים פד, יב: "כי שמש ומגן הוי' אלקים". הוי', שם המבטא את הווייתו האינסופית של ה', נמשלת לשמש עצמה, ואילו אלקים, שם המבטא צמצום, נמשל למגן המסתיר את השמש.

שהוא להעלים ולהסתיר מאור גוף השמש בל יראה כ"א בבחי' זיו והארה שאם לא היה המגן והמחסה לא היה השמש מאיר בבחי' זיו

שתפקידו להעלים ולהסתיר את המאור של גוף השמש, כך שלא יראה אלא כזיו והארה. אילו לא היו מגן ומחסה, השמש לא הייתה מאירה כזיו;

המגן מסתיר את גוף השמש, כך שרק קרניה מגיעות אלינו. למרבה הפרדוקס, בלי המגן לא היו קרניים ככאלה כלל.

אלא זיו השמש היה בטל למקורו בגוף מאור השמש, והיינו ענין חמה מנרתקה שע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] לע"ל [לעתיד לבוא] הקב"ה מוציא חמה¹⁶ מנרתקה¹⁷

אלא זיו השמש היה בטל למקורו, בגוף המאור של השמש. זהו ענין "חמה מנרתקה", שעליו אמרו חז"ל שלעתיד לבוא הקב"ה יוציא את החמה מנרתקה,

בלי מסך, הקרניים היו נשארות כלולות בשמש, בטלות במקורן, ולא היו יכולות להתקיים כאור בפני עצמו. הדימוי של חז"ל לעתיד לבוא, שבו ה' "מוציא את החמה מנרתקה", מתאר את הסרת המסך.

שהוא גילוי הוי' הוא א"ס ב"ה בעצמו בלי מגן ומחסה המעלים ומסתיר כמ"ש ונגלה כבוד¹⁸ הוי' וראו כל בשר שראיה זו הוא ראייה שכלית בהשגת אלקות,

כלומר, גילוי הוי' — אין סוף ברוך הוא בעצמו — בלי מגן ומחסה המעלימים ומסתירים, כפי שכתוב: "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר". ראייה זו היא ראייה שכלית, של השגה באלקות,

הוצאת החמה מנרתקה פירושה גילוי הוי', אין סוף עצמו, ללא מסך מסתיר. הבטחת ישעיהו "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" מתייחסת לראייה שכלית, לתפיסה ישירה של אלקות.

כי חכמים נקי עיני העדה¹⁹ וכתוב כי עין בעין יראו²⁰ בשוב ה' כו' שלא יהיה עוד העלם והסתר חומר הגשמי המכסה ומסתיר על הרוחניות אור ה' וקדושתו והם שמים וארץ גשמיים וכל אשר בהם

שהרי החכמים נקראים "עיני העדה", וכתוב: "כי עין בעין יראו בשוב ה' וגו'". אז לא יהיה עוד ההעלם וההסתר של החומר הגשמי, המכסה ומסתיר את הרוחניות — את אור ה' וקדושתו; הכוונה לשמים ולארץ הגשמיים ולכל אשר בהם,

ראייה מסמלת הבנה, שהרי החכמים נקראים "עיני העדה", וישעיהו אומר "כי עין בעין יראו". אז החומר הגשמי לא יסתיר עוד את האור הרוחני; השמים והארץ הגשמיים כפי שאנו מכירים אותם הם אותו כיסוי.

רק השמים החדשים²¹ וארץ החדשה אשר אני²² עושה וזהו בריאת שמים וארץ מאין ליש ממש

אלא יהיו "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה". זהו בריאת שמים וארץ יש מאין ממש:

במקומם יבואו "השמים החדשים והארץ החדשה" שבנבואת ישעיהו. השמים והארץ הנוכחיים מתקיימים רק משום שהאור מוסתר, ולכן בריאתם נקראת באמת "יש מאין".

דהיינו שיהיה גילוי הזיו בבחי' יש מאין ואפס ממש כשהיה במקורו שאז היה בטל ונכלל במקור המאור ואין עולה בשם אור וזיו כלל,

כלומר, גילוי הזיו יהיה בבחינת יש מאין ואפס ממש ביחס למצבו במקורו: אז היה בטל ונכלל במקור המאור, ולא נקרא כלל בשם "אור" ו"זיו".

הקרניים קיימות כקרניים רק לאחר שיצאו מן השמש; בתוכה הן היו בבחינת אין, ולא היה להן כלל שם של "אור". לכן הופעתן כאור היא התהוות יש מאין, וכך גם העולם.

(ר"ל [רוצה לומר] שאף גם המשכת גילוי הזיו המחיה ומתלבש בשמים וארץ הוא ג"כ בבחי' יש מאין²³ ואפס ממש שהרי כשהיה כלול במקורו אז היה בטל ונכלל במקורו הוא המאור ואין עולה בשם אור וזיו כלל

(כלומר, גם המשכת גילוי הזיו המחיה את השמים והארץ ומתלבש בהם היא בבחינת יש מאין ואפס ממש. הרי כשהיה הזיו כלול במקורו, הוא היה בטל ונכלל במקורו, שהוא המאור, ולא נקרא כלל בשם "אור" ו"זיו";

כאן מתחילה סוגריים, הנמשכות עד חלק 16. גם הזיו המחיה את השמים והארץ ומתלבש בהם — החיות האלקית שבתוך הבריאה — הוא עצמו בבחינת יש מאין, מפני שבמקורו היה בטל ולא נחשב לאור.

וזה שיהיה הזיו נראה בפ"ע [בפני עצמו] בבחי' יש ודבר הוא ע"י הנרתק והמגן וא"כ הוא ענין יש מאין וכמ"ש והחכמה מאין תמצא²⁴ שגם התהוות ח"ע [חכמה עילאה] נק' יש מאין, וזהו היש הוי' בקרבנו אם אין פי' אם

והעובדה שהזיו נראה בפני עצמו, כמציאות וכדבר, היא באמצעות הנרתק והמגן. אם כן, זהו עניין של יש מאין, ככתוב: "והחכמה מאין תמצא", שכן גם התהוות החכמה העליונה נקראת יש מאין. וזהו [פירוש] "היש הוי' בקרבנו אם אין": כלומר, האם

הזיו מופיע כמציאות נפרדת בגלל המסך, ולכן הוא נברא יש מאין. דברי איוב "והחכמה מאין תמצא" מלמדים שאפילו החכמה העליונה ביותר באה מ"אין"; והפסוק בשמות י"ז, ז', "היש הוי' בקרבנו אם אין", נדרש על פי המילים "יש" ו"אין" כשתי דרכים שבהן הי' יכול להיות נוכח בתוכנו.

שם הוי' מאיר בנו ע"י המגן ונרתק ואזי הארה זו נק' יש מאין אם אין היינו שמאיר בנו מלמעלה מבחי' מגן דהיינו מעין מוציא חמה מנרתקה שבחי' זו נק' אין, וזהו ענין בראשית ברא אלקים.

שם הוי' מאיר בנו באמצעות המגן והנרתק, ואז הארה זו נקראת יש מאין; "אם אין" פירושו שהוא מאיר בנו מלמעלה מבחינת המגן, כלומר, בדומה ל"מוציא חמה מנרתקה", שכן בחינה זו נקראת אין. וזהו ענין "בראשית ברא אלקים".

הוי' יכול להאיר באדם באמצעות המסך, בבחינת יש — הארה שנבראה — או מלמעלה מן המסך, בבחינת אין, בדומה לשמש שאינה נתונה בנרתק. בכך מתבאר גם "בראשית ברא אלקים": ההתהוות כיש נעשית באמצעות אלקים, שהוא המסך.

אלקים היינו בחי' הזיו הנמשך ע"י המגן כו' נקי בריאה יש מאין אלא שהוא ענין בריאה שבאצילות היינו בחי' והחכמה מאין תמצא, ובע"ח [ובעץ חיים] איתא שאפילו בחי' אי"ק [אדם קדמון] שהוא כתר נקי בריאה אדם דבריאה כו'

אלקים, כלומר בחינת הזיו הנמשך באמצעות המגן וכו', נקרא בריאה, יש מאין; אלא שזהו ענין הבריאה שבאצילות, כלומר בחינת "והחכמה מאין תמצא". ובעץ חיים נאמר שאפילו בחינת אדם קדמון, שהיא כתר, נקראת בריאה — "אדם דבריאה" וכו'.

הבריאה יש מאין מתחילה כבר בתוך אצילות: חכמה, ש"נמצאת מאין", היא הבריאה שבאצילות. לפי עץ חיים, גם אדם קדמון, שהוא כתר, נקרא בריאה ביחס למה שלמעלה ממנו.

ובחינת²⁵ בריאה היינו יש מאין וכמ"ש בד"ה ואתחנן²⁶ בפ"י והחכמה מאין תמצא שהחכמה היא בחי' ראשית והיא תמצא מאין בבחי' התחדשות שנעשה דבר חדש מה שלא היה בכח המקור המוציא כו' ובחינת בריאה היא יש מאין, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "ואתחנן" בפירוש "והחכמה מאין תמצא": החכמה היא בחינת ראשית, והיא נמצאת מאין בדרך של התחדשות, בכך שנעשה דבר חדש שלא היה בכוח המקור המוציא אותו וכו';

בריאה פירושה תמיד מציאות חדשה ממש. מאמר לקוטי תורה על "ואתחנן" מגדיר זאת כך: חכמה היא "ראשית", והיא נמצאת מאין להתחדשות ממש — דבר שלא היה טמון בכוחו של המקור שממנו הוא יוצא.

ע"ש, ובחכמה יש אור וכלי אשר כח החכמה עצמה היא הנקי כלי ובחי' האור והחיות השופע בו מאור אי"ס נקי אור החכמה.

עיין שם. ובחכמה יש אור וכלי: כוח החכמה עצמו הוא הנקרא כלי, והאור והחיות השופעים בו מאור אין סוף נקראים אור החכמה.

בחכמה יש שני היבטים: הכלי, שהוא כוח החכמה עצמו, והאור, שהוא החיות האלוקית הנמשכת אל אותו כוח מאור אין סוף.

והנה החכמה עצמה שהיא הכלי נקי ודאי יש מאין דהיינו שנעשה דבר חדש מה שלא היה בכח המקור המוצאו כי הוא ית' רם ונשא מגדר בחי' חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת אצלו כעשייה גשמיות.

והנה החכמה עצמה, שהיא הכלי, נקראת בוודאי יש מאין, כלומר, נעשה דבר חדש שלא היה בכוח המקור המוציא אותו; שכן הוא ית' רם ונישא מעבר לגדר של בחינת חכמה, עד שבחינת חכמה נחשבת לפניו כעשייה גשמית.

הכלי של חכמה הוא בוודאי בריאה יש מאין. ה' נעלה כל כך מעבר לעצם המושג של חכמה, עד שבהשוואה אליו חכמה היא כעשייה גשמית, ומציאותה לא הייתה כלולה במקורה.

לכן להיות התהוות בחינת כח החכמה הוא התחדשות ודבר חדש כמו חידוש העשייה גופנית. אך גם בחי' התהוות אור החכמה נק' ג"כ יש מאין

לכן התהוות בחינת כוח החכמה היא התחדשות ודבר חדש, כמו החידוש שבעשייה הגופנית. אך גם התהוות אור החכמה נקראת יש מאין,

לכן כלי החכמה מתהווה בדרך של חידוש, בדומה לעשיית דברים גשמיים. אדמו"ר הזקן מוסיף שגם האור שבתוך החכמה נקרא יש מאין.

כי האור הוא עד"מ בחי' זיו השמש הנמשך מהשמש, וע"ז נת' [נתבאר] כאן שבחי' המשכת הזיו הוא ג"כ בחי' יש מאין מטעם הנ"ל שכשהיה כלול במקורו כו' כנ"ל), וכך היו כלולים

כי האור הוא, בדרך משל, כזיו השמש הנמשך מן השמש; ועל כך התבאר כאן שגם המשכת הזיו היא בחינת יש מאין, מן הטעם שהוזכר לעיל: כשהיה כלול במקורו וכו', כנזכר לעיל). וכך היו כלולים

האור דומה לקרני השמש: כשהיה כלול במקורו הוא היה בטל ולא נחשב לאור, ולכן יציאתו כאור היא התהוות יש מאין. הסוגריים נסגרים, והמהלך העיקרי חוזר להמשך: כל העולמות היו כלולים בה' לפני הבריאה.

כל העולמות והברואים במאצילים ב"ה בבחי' העלם ויציאתם מהעלם אל הגילוי להיות גילוי העולמות והברואים בבחי' יש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] הוא בבחי' זיו והארה בלבד וכמ"ש הודו על ארץ ושמים²⁷ כו' יש מאין ממש

כל העולמות והנבראים היו כלולים במאצילים, ברוך הוא, בהעלם; והיציאה שלהם מן ההעלם אל הגילוי, כך שהעולמות והנבראים מתגלים כיש וכדבר בפני עצמו, היא רק בבחינת זיו והארה, כמו שכתוב: "הודו על ארץ ושמים" וגו' — יש מאין ממש.

כל העולמות והנבראים היו כלולים במאצילים בהעלם, והיציאה שלהם כישויות נפרדות היא רק הארה, כפי שנאמר בתהלים קמח, יג: "הודו על ארץ ושמים". הארה בלבד שמתגלה כדבר בפני עצמו היא באמת יש מאין.

(פירוש שהעולמות היו כלולים היינו כידוע בפ"י כי לא מחשבותי מחשבותיכם²⁸ דבאדם המחשבה לא תפעל מאומה אבל למעלה כשעלה במחשבתו ורצונו להוות ולהאציל הנה אז נאצל²⁹ ונתהווה ממש ע"י מחשבה זו וכמ"ש בפרדס שער י"א פ"ג [פרק ג'] וכמ"ש מזה בביאור ע"פ יונתני.³⁰

(פירוש הדבר שהעולמות היו כלולים הוא, כידוע, על פי ביאור הפסוק "כי לא מחשבותי מחשבותיכם": אצל האדם המחשבה אינה פועלת מאומה, אבל למעלה, כאשר עלה במחשבתו וברצונו לברוא ולהאציל, נאצל ונברא הדבר בפועל על ידי מחשבה זו, כמו שכתוב בפרדס, שער י"א, פרק ג', וכמו שכתוב על כך בביאור על "יונתני".)

הסוגריים השניים מסבירים את משמעות המילה "כלולים" על פי ישעיהו נה, ח: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". מחשבתו של אדם אינה פועלת דבר כשלעצמה, אבל כאשר ה' חושב לברוא, הדבר נברא באמצעות המחשבה עצמה, כפי שמוסבר בפרדס ובביאור בלקוטי תורה על "יונתני".

ועדיין היו העולמות והברואים כלולים בבחי' מחשבה עילאה כשעלה ברצונו לברוא את העולם אך ודאי לא שייך כלל לומר שהעולם כמו שהוא היה כלול במחשבה בעת שעלה ברצונו כ"א עדי"מ הכח והרוחניות שלו

כך היו העולמות והנבראים כלולים בבחינת מחשבה עילאה, כאשר עלה ברצונו לברוא את העולם. אבל ודאי שאין לומר כלל שהעולם כפי שהוא היה כלול במחשבה כאשר עלה ברצונו לברוא אותו; אלא, על דרך משל, הכוח והרוחניות שלו [היו כלולים בה];

כך היו העולמות "כלולים" במחשבה עילאה כאשר ה' רצה לברוא. אין הכוונה שהעולם הגשמי כפי שהוא היה קיים שם, אלא רק שכוח וצורתו הרוחנית היו כלולים בה.

דהיינו שכמו שיש עשייה גשמיות כך יש עשייה שבאצילות שהיא שרש ומקור העשייה גשמיות כמו עדי"מ מתיקות התפוח ממזל המכה בו וגבוה מעל גבוה שומר עדי"ו הוא שרש העשייה למעלה באצילות כלומר, כשם שיש עשייה גשמית, כך יש עשייה באצילות, שהיא השורש והמקור של העשייה הגשמית. למשל, מתיקות התפוח באה מהמזל המכה בו, ו"גבוה מעל גבוה שומר"; כך גם שורש העשייה למעלה הוא באצילות.

לכל פעולה גשמית יש שורש רוחני — עשייה באצילות. דימוי חז"ל ממחיש זאת: לכל דבר שגדל יש מזל, כוח שמימי, המכה בו ומורה לו לגדול. מתיקות התפוח באה מהמזל שלו, ומעל הכוח הזה יש כוחות גבוהים ממנו, כפי שנאמר בקהלת ה', ז.

כמו האור גשמי שרשו ברוחניות הוא החכמה שנקי' אור כי הכסיל בחשך הולך³¹ וזהו הענין שהיה כלולים הברואים במחשבה עילאה כשעלה ברצונו כו'

כך גם האור הגשמי: שורשו ברוחניות הוא בחכמה, שנקראת אור, שהרי "הכסיל בחושך הולך". וזהו עניין הדבר שהנבראים היו כלולים במחשבה עילאה כאשר עלה ברצונו כו'.

האור הגשמי, למשל, מושרש בחכמה, שהכתוב קורא לה אור, שכן מן הפסוק "הכסיל בחושך הולך" (קהלת ב, יד) משתמע שהחכם הולך באור. כך יש להבין את היות הנבראים "כלולים" במחשבה עילאה.

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ובמחשבה אחת נתהוו ברוחניות יש מאין ושיומשך העשייה גשמיות ממש אף מבחי' מה שהוא כלול במחשבה הוא ודאי ג"כ יש מאין שהתהוות הגשמיות מהרוחניות אין לך יש מאין גדול מזה

שהרי "לא מחשבותי מחשבותיכם", ובמחשבה אחת הם נבראו ברוחניות, יש מאין. שגם העשייה הגשמית ממש תימשך מן הבחינה שבה היא כלולה במחשבה — גם זה ודאי יש מאין, שכן אין יש מאין גדול יותר מהתהוות הגשמיות מן הרוחניות.

מכיוון שמחשבת ה' בוראת, מחשבה אחת הביאה את כל הדברים לידי קיום ברוחניות, יש מאין. הבאתם של דברים גשמיים ממש מתוך השורש הרוחני שלהם היא שוב בריאה יש מאין, והגדולה ביותר, משום שאין דבר רחוק יותר מן הרוחניות מן הגשמיות.

וזהו ב"ש [ברוך שאמר] והיה העולם היינו מה שנתהוו במחשבה א' כי הוא אמר ו' יהי והוא ג"כ יש מאין ע"ד והחכמה מאין תמצא שגם התהוות חכמה דאצילות נק' יש מאין רק שזהו יש מאין ברוחניות.

וזהו "ברוך שאמר והיה העולם", כלומר, מה שהתהווה במחשבה אחת, שהרי "הוא אמר ויהי"; וגם זה יש מאין, על דרך "והחכמה מאין תמצא". גם התהוות החכמה דאצילות נקראת יש מאין, אלא שזהו יש מאין ברוחניות.

תפילת "ברוך שאמר והיה העולם" מתייחסת לשלב הראשון, הבריאה במחשבה אחת, כמו בפסוק בתהלים לג, ט: "הוא אמר ויהי". הדבר דומה להתהוות החכמה דאצילות: בריאה יש מאין, אלא שהיא מתרחשת בתוך הרוחניות.

ואח"כ ברוך אומר ועושה שיומשך ההתהוות אל הפועל מרוחניות לגשמיות זהו ג"כ יש מאין ממש שהתהוות הגשמיות מהרוחניות כמו אור גשמי מהחכמה שהיא רוחניות הוא ודאי יש מאין ועד"ז בכל הנבראים.

ואחר כך "ברוך אומר ועושה": ההתהוות נמשכת אל הפועל, מן הרוחניות אל הגשמיות. גם זה יש מאין ממש, שהרי התהוות הגשמיות מן הרוחניות, כמו האור הגשמי מן החכמה שהיא רוחנית, היא ודאי יש מאין; וכך הוא בכל הנבראים.

השלב הבא בתפילה, "ברוך אומר ועושה", מתייחס לשלב השני: המשכת הבריאה מן הרוחניות אל הגשמיות, כפי שהאור הגשמי נובע מן החכמה. שני השלבים הם בריאה יש מאין, וכך גם בכל נברא.

ועד"ז נתבאר במ"א בד"ה אז ישיר משה³² בענין עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסא. עלמא דאתגליא

הוא שנראים המדרגות מופרדים בגילוי ועלמא דאתכסא היינו שהם בטלים במציאות במקורם כו'

בדומה לכך הוסבר במקום אחר, במאמר המתחיל "אז ישיר משה", בעניין העולם הגלוי והעולם הנסתר: העולם הגלוי הוא המקום שבו המדרגות נראות כנפרדות זו מזו בגלוי, ואילו העולם הנסתר הוא המקום שבו הן בטלות במציאות במקורן וכו'.

אדמו"ר הזקן מצטט את מאמרו על "אז ישיר משה", העוסק בשני העולמות שמזכיר זוהר: העולם הגלוי, שבו המדרגות נראות נפרדות, והעולם הנסתר, שבו הן בטלות בתוך מקורן.

ועי"ש בד"ה וירא ישראל³³ את ה' ³⁴ ששרש ב' בחי' התהוות הני"ל נמשך מבי' שמות הוי' ועמ"ש בד"ה יונתי גבי מ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא³⁵ ואחר כך אומר אתה בראתה כו' ובד"ה האזינו השמים³⁶ גבי עד יעבור עמך³⁷ הוי'): ^{38, 39, 40, 41, 42}

ועיינו שם, במאמר המתחיל "וירא ישראל את ה'", שבו מוסבר ששורש שתי הבחינות של ההתהוות הנזכרות לעיל נמשך משתי בחינות בשם הוי'. ועיינו גם כמה שנכתב במאמר המתחיל "יונתי", בעניין הנאמר "נשמה שנתת בי טהורה היא", ואחר כך אומרים "אתה בראתה" וכו'; וכן במאמר המתחיל "האזינו השמים", בעניין "עד יעבור עמך הוי'".

הפניות נוספות: במאמר שבתורה אור על "וירא ישראל את ה'" מתבאר ששתי הבחינות של ההתהוות נמשכות משתי בחינות בשם הוי'; המאמר על "יונתי" עוסק בברכת הבוקר, שבה אומרים תחילה שהנשמה טהורה ורק לאחר מכן "אתה בראתה"; והמאמר על האזינו עוסק בפסוק "עד יעבור עמך הוי'".

קטע 2 • 31-8

התכלית: מלכות וביטול

3 ב והנה מזה מובן ענין ירידת והשתלשלות העולמות שהוא ירידה גדולה למאד מבחי' ביטול והתכללות ממש

2. מכאן מובן עניינה של ירידת העולמות והשתלשלותם: זוהי ירידה גדולה ביותר מבחינת ביטול והתכללות ממש

סעיף ב' מסיק מסקנה מן הסעיף הראשון: אם העולמות קיימים רק מפני שאור ה' מוסתר, הרי שירידתם עצומה. בראשיתם הם בטלים וכלולים לגמרי באין סוף.

בא"ס ב"ה עד שירדה פלאים להתלבש ולהשתלשל מעילה לעילה עד סוף כל המדרגות התחתונות בעשייה גשמיות וגופניות מעשה שמים וארץ וכל אשר עשה החומריות וגשמיות.

באין סוף, ברוך הוא, עד שירד פלאים, להתלבש ולהשתלשל מעילה לעילה, עד סוף כל המדרגות התחתונות, בעשייה הגשמית והגופנית: בריאת השמים והארץ וכל אשר עשה, החומרי והגשמי.

משם ירד האור שלב אחר שלב, כשכל מדרגה מתלבשת בו שמתחתיה, עד לעשייה הגשמית: השמים והארץ וכל מה שחומרי.

אך להבין למה היה כזאת ירידה גדולה לפנינו ית' הנה ידוע שירידה זו צורך עלייה היינו יתרון האור מן החושך דוקא שיומשך במקום חשך גשמי שהוא יש גמור ונפרד האור והזיו שלמעלה

אך כדי להבין מדוע הייתה לפנינו ית' ירידה גדולה כזאת, ידוע שירידה זו היא לצורך עלייה, היינו, יתרון האור מן החושך דוקא: שיימשכו האור והזיו שלמעלה אל מקום החושך הגשמי, שהוא יש גמור ונפרד,

מדוע נדרשה ירידה גדולה כל כך? העיקרון הידוע הוא שירידה היא לצורך עלייה: לאור המאיר מתוך החושך יש יתרון על פני אור בפני עצמו (קהלת ב, יג). המטרה היא שאור אלוקי יימשך אל החושך הגשמי, שהוא הי"ש הנפרד ביותר.

שהוא בחי' ביטול והתכללות בא"ס ב"ה שיהיה ביטול היש לבחי' אין הנמשך בתוכו, ועי' ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים⁴³ פירו' [פירוש] בתחתונים הגם שאין לפניו ית' מעלה ומטה

שהוא בחינת ביטול והתכללות באין סוף, ברוך הוא, כדי שהיש יתבטל לבחינת האין הנמשכת לתוכו. ועל כך אמרו חז"ל: "הקדוש ברוך הוא נתאוה להיות לו דירה בתחתונים". פירוש "בתחתונים": אף שאין לפניו ית' מעלה ומטה, אור זה נושא את תכונת הביטול לאלוקות, כך שה"יש" עצמו מתבטל אל ה"אין" האלוקי הנמשך לתוכו. זהו מאמר חז"ל שהקב"ה נתאוה לדירה בתחתונים, אף שלגביו אין מעלה ומטה.

אלא שתחתונים נק' מקום היש ונתאוה להי' [להיות] לו שם דירה והשראה דהיינו להיות שם המשכת האין כדי שיהיה היש בטל לאין ונמשך בטול זה מעולם

אלא ש"תחתונים" הוא כינוי למקום היש, והוא נתאוה שתהיה לו שם דירה והשראה, כלומר, שתהיה שם המשכת האין, כדי שהיש יתבטל לאין; וביטול זה נמשך מעולם

"תחתונים" פירושו אפוא תחום היש, שבו הדברים חשים את עצמם לנפרדים. דירתו של הקב"ה שם היא המשכת האין לתוכו, כדי שהיש יתבטל אליו.

ועד עולם מדרגה אחר מדרגה עד שיומשך ביטול זה גם למטה להיות ביטול היש גם בעשייה הגשמיות וכללות המשכה זו הוא ביום ר"ה [ראש השנה] שבו שיר של יום ו' ה' מלך גאות לבש,⁴⁴

ועד עולם, מדרגה אחר מדרגה, עד שביטול זה יימשך גם למטה, כך שהיש יתבטל גם בעשייה הגשמית. וכללות המשכה זו היא ביום ראש השנה, שבו אומרים את שירו של יום שישי: "הוי מלך, גאות לבש".

הביטול נמשך מעולם לעולם, עד שהוא מגיע לעשייה הגשמית. המשכתו הכללית לכל השנה מתרחשת בראש השנה, יום השנה ליום השישי, ששירו הוא תהילים צג: "הוי מלך, גאות לבש".

והענין כי הנה בחי' מלכותו ית' הוא נק' רק בחי' לבוש שנתלבש במדת גאות להיות מלך שמו נק'

והענין הוא שבחינת מלכותו ית' נקראת רק לבוש: הוא התלבש במידת הגאות כדי שיהיה שמו נקרא "מלך",

המזמור מכנה את מלכות ה' לבוש: הוא "מתלבש" בגאות כדי להיקרא מלך. מלכות אינה עצמותו של הקב"ה, אלא ביטוי חיצוני שהוא לובש.

כמו דאית' [דאיתא] במדרש ב"י [בעשרה] לבושים ברא הקב"ה את עולמו כו' שבריאת העולמות להיות גילוי יש מאין הוא במדה"ד [במדת הדין] וצמצום כנ"ל

כפי שמוכח במדרש: "בעשרה לבושים ברא הקב"ה את עולמו" וכו'. בריאת העולמות, כדי שתהיה התגלות יש מאין, היא באמצעות מידת הדין והצמצום, כנוצר לעיל;

המדרש מדבר על עשרה לבושים שבהם ברא הקב"ה את עולמו. בריאת יש מאין נעשית באמצעות מידת הדין והצמצום, כפי שהוסבר קודם, ואלה הם הלבושים.

והיינו בחיי לבוש כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה⁴⁵ וצמצום האחרון הוא בחיי התגלות בחיי מלכותו ית' אין מלך בלא עם.⁴⁶

וזו בחינת לבוש, "כמו הקמצא הזה, שלבושו ממנו ובתוכו"; והצמצום האחרון הוא בחינת התגלות מלכותו יתברך: "אין מלך בלא עם".

הקמצא שבמדרש, יצור שכיסויו צומח מתוך גופו, ממחיש שהלבושים של ה' הם ממנו עצמו. הצמצום האחרון, הנמוך ביותר, מגלה את מלכותו, שכן מלך זקוק לעם הנבדל ממנו: "אין מלך בלא עם".

4 והנה מלכותו נק' מה שמקבלים מלכותו ברצון כמ"ש שום תשים עליך מלך⁴⁷ כי בלא רצון נק' ממשלה וממשלתך בכל דור ודור.⁴⁸

והנה, מלכותו נקראת כך כאשר מקבלים את מלכותו מרצון, ככתוב: "שום תשים עליך מלך"; שכן בלי רצון הדבר נקרא ממשלה: "וממשלתך בכל דור ודור".

מלכות במלוא מובן המילה היא שלטון שהעם מקבל מרצונו, כפי שנאמר בדברים י"ז, ט"ו: "שום תשים עליך מלך" — העם עצמו ממנה את המלך. שלטון שנכפה בלי הסכמה נקרא ממשלה; זהו הביטוי המופיע בתהלים קמ"ה, י"ג.

ולכן שיר של יום⁴⁹ ו' ה' מלך שביום ברוא אדה"ר [אדם הראשון] קיבל עליו ברצון עול מלכותו ית' משא"כ בשש' [בששה] ימי המעשה היה רק בחיי ממשלה ולא היה גילוי מלכותו.

ולכן שירו של היום השישי הוא "הוי' מלך", שכן ביום שבו נברא אדם הראשון הוא קיבל עליו מרצונו את עול מלכותו יתברך; ואילו בששת ימי המעשה הייתה רק בחינת ממשלה, ומלכותו לא התגלתה.

לכן מזמור צ"ג בתהלים, "הוי' מלך", הוא המזמור של היום השישי: באותו יום נברא אדם וקיבל מרצונו את מלכות ה'. לפניו הכירה הבריאה רק את ממשלת ה', ולא את מלכותו שהתגלתה.

5 והנה קבלת מלכותו ית' ברצון הוא ענין ביטול היש כענין וצבא השמים לך משתחוים⁵⁰ כי ענין בחיי השתחוואה הוא בחיי הביטול

קעת, קבלת מלכותו ית' ברצון היא ענין של ביטול היש, בדומה ל"וצבא השמים לך משתחוים"; שכן ההשתחויה היא בחינת ביטול.

קבלת מלכות ה' ברצון פירושה ביטול תחושת העצמיות של האדם. הפסוק בנחמיה ט, ו, "וצבא השמים לך משתחוים", ממחיש זאת: ההשתחויה היא ביטול המתבטא בגוף.

ולכן עושים ר"ה [ראש השנה] ביום ו' ביום ברא אדה"ר [אדם הראשון] שאז היה התחלת גילוי מלכותו ית' להיות היש בטל לאין, משא"כ חמשת ימי המעשה הראשונות היו

לכן קבעו את ראש השנה ביום השישי, היום שבו נברא אדם הראשון, שכן אז החל גילוי מלכותו ית', כדי שהיש יתבטל לאין; ואילו חמשת ימי הבריאה הראשונים היו

זו הסיבה שראש השנה חל ביום השישי: קבלת המלכות של אדם הראשון החלה את גילוי מלכות ה', שבו היש מתבטל לאין.

רק סדר ההשתלשלותי [ההשתלשלות] מאין ליש יהי אור יהי רקיע⁵¹ תדשא הארץ⁵² וכו' שהוא במדת הדין וצמצום בראשית ברא אלקים,⁵³

רק סדר ההשתלשלות מאין ליש: "יהי אור", "יהי רקיע", "תדשא הארץ" וכו', שנעשה באמצעות מידת הדין והצמצום: "בראשית ברא אלקים".

חמשת הימים הראשונים היו רק ירידה מאין ליש, באמצעות דברי הבריאה "יהי אור", "יהי רקיע", "תדשא הארץ" (בראשית א, ג, ו, יא). ירידה זו נעשית באמצעות הדין והצמצום, כפי שמבטא שם אלקים בפסוק הראשון.

אבל המשכת הביטול להיות היש בטל לאין נקי שיתף עמו מדה"ר [מדת הרחמים] והוא יחוד הוי' אלקים.

אבל המשכת הביטול, כך שהיש יתבטל לאין, נקראת "שיתף עמו מידת הרחמים", והיא יחוד הוי' [ו] אלקים.

המשכת הביטול אל תוך היש היא מה שרש"י מכנה שיתוף מידת הרחמים בדין. במונחי השמות האלווקיים, זהו היחוד בין הוי', המבטא את האינסופיות של ה', לבין אלקים, הכוח המסתיר.

והיינו דרך כלל על ידי תורה ומצות (וזהו ה' מלך גאות לבש לבש^{54, 55} ה' עוז כו' ואין עוז אלא תורה⁵⁶ כמ"ש ה' עוז לעמו יתן⁵⁷ ועיין ברבות סדר וארא פרשה ח'⁵⁸ ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] ס"פ יתרו)⁵⁹

וזה נעשה, באופן כללי, באמצעות תורה ומצוות (וזהו [פירוש] "הוי' מלך גאות לבש, לבש הוי' עוז התאזר" וכו', ו"עוז" אינו אלא תורה, כפי שנאמר "הוי' עוז לעמו יתן"; ועיינו במדרש רבה, סדר וארא, פרשה ח, ובזוהר, חלק ב, בסוף פרשת יתרו),

יחוד זה מתהווה, באופן כללי, באמצעות תורה ומצוות. ההערה שבסוגריים קושרת זאת לתהלים צג: "הוי' עוז התאזר"; וחז"ל מלמדים ש"עוז" אינו אלא תורה, על יסוד תהלים כט, יא. המקורות במדרש ובזוהר המצוטטים כאן קושרים זאת למתן תורה.

אשר קדשנו במצותיו שהמצות יסודתן בהררי קדש עליון ונמשכו למטה להתלבש בענינים גשמיים צדקה תרומות ומעשרות להיות היש בטל לאין כו',

"אשר קדשנו במצותיו": שכן יסודן של המצוות בהררי קודש עליון, והן נמשכו למטה והתלבשו בעניינים גשמיים — צדקה, תרומות ומעשרות — כדי שהיש יתבטל לאין וכו';

בברכה על מצווה אומרים שהי' "קדשנו במצותיו". המצוות מושרות בקדושה העליונה ביותר, ונמשכו למטה כדי להתלבש בדברים גשמיים, כגון צדקה, תרומה ומעשרות, כך שהיש הגשמי יתבטל לה'.

כי המצות עיקרן הוא לעשותן בבחי' בטל רצונך^{60,61} סור מרע ועשה טוב⁶² לכופף את לבו הגשמי ולהכניע תחת יד הקדושה, וכן המצות עצמן הם בענינים גשמיים

שכן עיקר קיום המצוות הוא באופן של "בטל רצונך", "סור מרע ועשה טוב": לכופף את לבו הגשמי של האדם ולהכניעו תחת יד הקדושה. וכך גם המצוות עצמן מתקיימות בעניינים גשמיים,

שני דברים מביאים לכך. האדם מקיים את המצווה בכך שהוא מניח את רצונו שלו בצד, כפי שאומרת המשנה, "בטל רצונך", וכפי שנאמר בתהלים לד, טו, "סור מרע ועשה טוב"; הוא מכופף את לבו ומכניעו לקדושה. גם המצוות עצמן נעשות באמצעות דברים גשמיים.

כמו ציצית של צמר כו' ונמשך בהן קדושה עליונה כדי שיהיו עניינים גשמיים ההם עולים ונכללים בקדושה גי' ע"י המצוה ההיא.^{63,64}

כגון ציצית של צמר וכו'; ובתוכם נמשכת קדושה עליונה, כדי שגם העניינים הגשמיים האלה יעלו ויכללו בקדושה באמצעות אותה מצווה.

ציצית, למשל, עשויה מצמר. הקדושה נמשכת לתוך חומרים כאלה, וכך גם הם עולים ונכללים בקדושה באמצעות המצווה.

6 ולכן אומרים בכל מצוה⁶⁵ לשם ייחוד קוב"ה [קודשא בריך הוא] ושכינתיה⁶⁶ קוב"ה [קודשא בריך הוא] נק' מה שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין ולית מחשבה תפיסא⁶⁷ ביה וביטול ההשגה.

לכן אומרים בכל מצווה: "לשם ייחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתו". "הקדוש ברוך הוא" מציין את מי שקדוש ומובדל מגבולות העולמות, ש"אין מחשבה תופסת בו", ושכל השגה מתבטלת לפניו.

כך מוסבר הנוסח שאומרים לפני קיום מצווה: "לשם ייחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתו". "הקדוש ברוך הוא" מציין את ה' כקדוש, נעלה ומובדל מן העולמות, מעבר להשגתה של כל מחשבה, עד שגם ההבנה עצמה מתבטלת לפניו.

ושכינתיה הוא שכינת עוזו ומלכותו המתלבשת בבחינת עלמין להחיותם ולהיות מהוה אותם מאין ליש ייחוד זה נעשה ע"י המצוה שהיא בעשייה גשמיות בחי' יש ובה נמשך קדושה עליונה להיות היש בטל לאין

"שכינתו" היא השכינה, השורה בתוך העולמות כשהיא מלובשת בהם, כדי להחיותם ולהיות אותם מאין ליש. ייחוד זה נעשה באמצעות המצווה, שהיא מעשה גשמי, בחינת יש, ושאליו נמשכת קדושה עליונה, כדי שהיש יתבטל לאין.

"שכינתו" היא נוכחותו כפי שהיא שורה בתוך העולמות, מלובשת בהם כדי להחיותם ולברוא אותם מאין. המצווה מחברת בין שני הצדדים: היא מעשה גשמי, יש, שאליו נמשכת קדושה נעלית, כדי שהיש יתבטל.

והרי הם כלולים ומתייחדים ביחוד גמור ואמיתי היינו ע"י האדם העושה אותן בבחי' ביטול רצונו למעלה מטבעו והרגלו להפוך את לבו מן

וכך הם נכללים ומתייחדים בייחוד שלם ואמיתי; כלומר, באמצעות האדם המקיים את המצוות בביטול רצונו, מעבר לטבעו ולהרגלו, כשהוא הופך את לבו מן

השניים מתייחדים בשלמות באמצעות האדם המקיים את המצוות ומבטל את רצונו שלו, תוך חריגה מטבעו ומהרגלו.

הקצה אל הקצה שכל מה שלבו נוטה בטבעו לעשות לא יעשה ומה שלבו נוטה שלא לעשות יעשה שבזה ממשיך בחי' ביטול העליון יחוד הוי' ואלקים.

מקצה אחד לקצה האחר: את כל מה שלבו נוטה באופן טבעי לעשות – אינו עושה, ואת מה שלבו נוטה שלא לעשות – הוא עושה. בכך הוא ממשיך את בחינת הביטול העליון, את ייחוד הוי' ואלקים.

הוא הופך את לבו מן הקצה אל הקצה: נמנע ממה שטבעו נוטה לעשות, ועושה את מה שטבעו מתנגד לו. כך הוא ממשיך את הביטול העליון, את ייחוד הוי' ואלקים – חיבור בין נבדלותו של ה' לבין נוכחותו בעולם.

7 וזהו מצות צריכות כוונה⁶⁸ שהמצות עצמן הם בחי' גוף והכוונה הוא בחי' נשמה והמצות עצמן

וזהו [פירוש] "מצוות צריכות כוונה": המצוות עצמן הן בבחינת גוף, והכוונה היא בבחינת נשמה. המצוות עצמן

הדבר מסביר את העיקרון התלמודי "מצוות צריכות כוונה" (Berachos 13a). מצווה דומה לאדם: המעשה הוא הגוף שלה, והכוונה היא הנשמה שלה.

הם קיום מצות המלך⁶⁹ והם בחי' כלים ואברין דמלכא,^{70,71} והכוונה הוא מה שרוצה להמשיך יחוד העליון וביטול היש במצוה זו להיות יחוד הוי' ואלקים

הן קיום ציוויו של המלך, והן בבחינת כלים ו"איברי המלך"; והכוונה היא הרצון להמשיך באמצעות מצווה זו את הייחוד העליון ואת ביטול היש, כדי שיהיה ייחוד הוי' ואלקים;

המעשה מקיים את ציוויו של המלך, והמצוות נקראות "איברי המלך" – הכלים שדרכם מתבטא רצונו. הכוונה היא הרצון להמשיך באמצעות מצווה זו את הייחוד העליון ואת ביטול היש: את ייחוד הוי' ואלקים.

והוא בחי' נשמה המחיה את האיברים שהעיקר הוא החיות ואור א"ס ב"ה הנמשך על ידי המצוה להיות היש בטל לאין

והיא בבחינת נשמה המחיה את האיברים, שהרי העיקר הוא החיות ואור אין סוף, ברוך הוא, הנמשכים באמצעות המצווה, כדי שהיש יתבטל לאין.

כמו שהנשמה מחיה את האיברים, כך הכוונה היא העיקר: החיות ואור אין סוף שהמצווה ממשיכה, כדי שהיש יתבטל.

רק המשכה זו להיות בא מכח אל הפועל מהעלם אל הגילוי הוא על ידי עשיית המצות בפועל ממש שהן הן הכלים שבהן נמשך האור והחיות מאוא"ס [מאור אין סוף] ב"ה כנודע,

אלא שהמשכה זו, כדי שתבוא מן הכוח אל הפועל, מן ההעלם אל הגילוי, נעשית באמצעות קיום המצוות בפועל ממש, שהן עצמן הכלים שבהם נמשכים האור והחיות מאור אין סוף, ברוך הוא, כידוע.

עם זאת, האור נעשה ממש גילוי רק באמצעות המעשה הגשמי עצמו, שכן המצוות הן הכלים שבהם נמשך אור אין סוף. נחוצים גם הגוף וגם הנשמה של המצווה.

ועל זה נאמר ואהבת את ⁷² הוי' אלקיך כי מתחלה נאמר שמע ישראל ⁷³ הוי' אלקינו דרך כלל.

ועל כך נאמר: "ואהבת את הוי' אלקיך", שכן תחילה נאמר: "שמע ישראל, הוי' אלקינו" — באופן כללי.

זהו הסדר של קריאת שמע. "שמע ישראל, הוי' אלקינו" מבטא את הייחוד באופן כללי, ואילו "ואהבת את הוי' אלקיך" פונה אחר כך לכל יחיד, כפי שמוסבר בפסקה הבאה.

8 ואחר כך דרך פרט להיות הוי' אלקיך לכל יחיד ויחיד לנוכח לפום מה דמשער בליביה ^{74, 75} בבחי' גילוי

ותהיה האהבה והרצון בבחי' היה הוה ויהיה בבחי' ביטול היש הוא יהיה בבחי' אלקיך

ולאחר מכן, באופן פרטי: שהוי' יהיה "אלקיך" לכל אדם ואדם, בלשון נוכח, "לפי מה שמשער בלבו", בגילוי; ושהאהבה והרצון יהיו בבחינת "היה, הוה ויהיה", באופן של ביטול היש, ושהוא יהיה בבחינת "אלקיך".

לאחר האמירה הכללית באה ההתייחסות הפרטית: הוי' צריך להיות "אלקיך" לכל אדם, בלשון נוכח, ולהתגלות אליו לפי מה שלבו מסוגל להשיג, כלשון הזוהר. האהבה המבוקשת היא שהוי', "היה, הוה ויהיה" — השם שלמעלה מהעולמות — יהיה "אלקיך", אלקים, באמצעות ביטול היש שבאדם.

וגם תהיה בכל לבבך ⁷⁶ בשני יצריך ^{77, 78} ביצ"ט [ביצר טוב] וביצה"ר [וביצר הרע] כלומר שמחמת היצה"ר

[היצר הרע] שהוא המונע ומעכב תהיה האהבה יותר מזה, כמו אם יש מונע ומעכב להילוך מרוצת המים

וגם "בכל לבבך" — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע; כלומר, דווקא משום שהיצר הרע מונע ומעכב, האהבה תהיה גדולה יותר, כמו כאשר יש גורם שמונע ומעכב את זרימתם של מים שוצפים:

המשנה מפרשת "בכל לבבך" כ"בשני יצריך". היצר הרע, המתנגד, אמור להביא לכך שהאהבה תגדל, כשם שמים הנתקלים במכשול זורמים בעוצמה רבה יותר.

אזי המים מתגברין בהילוכן ומרוצתן ביתר שאת וכל האהבה והתשוקה הזאת היינו להיות הוי' בבחי' אלקיך בגילוי וביטול היש לאין בכל לבבך כו',

אז המים מתגברים בזרימתם ובמרוצתם בעוצמה רבה יותר. וכל האהבה והכיסופים הללו מכוונים לכך שהוי' יהיה בגילוי בבחינת "אלקיך", ושהיש יתבטל לאין, "בכל לבבך" וכו'.

ההתנגדות רק גורמת למים לזרום בעוצמה רבה יותר. כל האהבה והכיסופים האלה מכוונים לדבר אחד: שהוי' יתגלה בבחינת "אלקיך", ושהיש יתבטל לאין, בכל הלב.

וזהו תכלית כל התורה והמצוות דרך כלל בכל ימי חיי האדם שהוא להמשיך בעסק התורה והמצוות שעושה בבחי' ביטול הרצון למעלה ממדרגת טבעו ורצונו שבנפשו הבהמית כו':

וזו תכלית כל התורה והמצוות, באופן כללי, בכל ימי חייו של האדם: להמשיך [את הביטול הזה] באמצעות העיסוק בתורה ובמצוות שהוא מקיים מתוך ביטול הרצון, למעלה ממדרגת טבעו ורצונו שבנפש הבהמית שלו וכו'.

זו, באופן כללי, תכלית כל התורה והמצוות במשך חייו של האדם: להמשיך את הביטול הזה באמצעות תורה ומצוות שהוא מקיים תוך ויתור על רצונו שלו, בהתעלות מעל טבעו ורצונו של נפשו הבהמית.

קטע 3 • 91-13

ראש השנה, בכי והשופר

9 ג אך הנה המשכה כללית נמשכה בכל ר"ה [ראש השנה] על כל השנה להיות המשכת הביטול בפרטיות בעסק התורה והמצוות של כל השנה, שלכן נק' ר"ה [ראש השנה] שהוא

3. אולם, בכל ראש השנה נמשכת המשכה כללית לכל השנה, כדי שהמשכת הביטול תבוא לידי ביטוי בפרטים, בעיסוק בתורה ובמצוות במשך כל השנה. משום כך נקרא ראש השנה "ראש השנה" [ה"ראש" של השנה], שכן הוא

סעיף ג פונה לתפקידו של ראש השנה. בו נמשכת המשכה כללית של ביטול לכל השנה, ובהמשך היא מתפרטת בעבודת התורה והמצוות של כל יום. לכן הוא נקרא ראש השנה — ה"ראש" של השנה.

כמו הראש והמוח שממנה תוצאות והמשכות חיים לכל אברי הגוף, וכך בר"ה [בראש השנה] נמשך חיות לכל ימי השנה.

כמו הראש והמוח, שמהם נובעים ונמשכים החיים לכל איברי הגוף, כך בראש השנה נמשכת חיות לכל ימות השנה. כפי שהראש והמוח מעבירים חיות לכל איבר בגוף, כך נמשכת מראש השנה חיות לכל יום ויום בשנה.

10 והנה כמו למשל האחד עומד למעלה וא' עומד למטה ורוצים להתייחד צריך העליון לירד למטה ממדרגתו כמה מעלות והתחתון צריך לעלות ממדרגתו.

והנה, למשל, כאשר אחד עומד למעלה ואחד עומד למטה ורוצים להתייחד, העליון צריך לרדת כמה מדרגות מתחת למדרגתו, והתחתון צריך לעלות ממדרגתו.

כדי להסביר כיצד מתבצעת המשכה כללית זו, אדמו"ר הזקן מביא משל: שני אנשים הנמצאים במדרגות שונות ורוצים להתאחד, צריכים שניהם לנוע — העליון יורד והתחתון עולה.

כך כדי להמשיך המשכה עליונה מבחי' ביטול ליש כדי שיהיה היש בטל לאין צריך גם התחתון לעלות הוא נפשו ורוחו הבהמית כמ"ש אם ישים אליו לבו⁷⁹

כך גם, כדי להמשיך המשכה עליונה מבחינת הביטול של היש, כדי שהיש יתבטל לאין, גם התחתון צריך לעלות — כלומר, נפשו ורוחו הבהמית, כמו שכתוב: "אם ישים אליו לבו",

כך גם, כדי שהביטול האלוקי יומשך אל היש, בן הזוג התחתון — נפשו הבהמית של האדם — צריך לעלות. הפסוק באיוב לד, יד, "אם ישים אליו לבו", נדרש כאן, כמו בזוהר, על האדם המפנה את לבו אל ה'.

כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח⁸⁰ דהיינו להיות נפשו שוקקה בתשוקה וצמאון ליחוד וביטול זה והיינו בהיות האדם ממארי דחושבנא⁸¹ איך שירד פלאים ממקום כבודו ית'

כי "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", כלומר, שנפשו תשתוקק בכיסופים ובצימאון לייחוד ולביטול האלה. וזה קורה כאשר האדם הוא ממארי דחושבנא, ומתבונן כיצד ירד פלאים ממקום כבודו יתברך,

הזוהר מלמד ש"רוח אייתי רוח" — השתוקקות מלמטה מושכת רוח מקבילה מלמעלה. השתוקקות כזאת מתעוררת כאשר האדם נמנה עם "מארי דחושבנא", העושים חשבון נפש, והוא מתבונן עד כמה נשמתו התרחקה ממקום כבודו של ה'.

שהרי נשמתו ונפשו היתה כלולה במאצילה ב"ה ותרד פלאים⁸² בצמצומים רבים ועצומים עד שנתגשמה במאד והמשכיל יבין כמה מעלות ומדרגות בענין גשמיות ורוחניות

שהרי נשמתו ונפשו היו כלולות במאצילן ברוך הוא, וירדו פלאים דרך צמצומים רבים ועצומים, עד שנעשו גשמיות ביותר. והמשכיל יבין כמה מדרגות ושלבים יש בין גשמיות לרוחניות,

נשמתו הייתה כלולה בה', והיא ירדה דרך צמצומים רבים ועצומים עד שהתלבשה בגוף גשמי. מי שמתבונן בכך יראה כמה מדרגות מפרידות בין הגשמיות לרוחניות.

וגם כמה מדרגות ברוחניות גבוה מעל גבוה עד רום המעלות ואין ערך לא"ס ב"ה וא"כ כמה רחוק הוא מאור פניו ית' ועי"ז יעורר רחמים רבים ובכה תבכה נפשו.

וגם כמה מדרגות יש ברוחניות, זו למעלה מזו, עד רום המעלות, ואין להן ערך כלל לאין סוף ברוך הוא. ואם כן, כמה רחוק הוא מאור פניו יתברך! ועל ידי כך יעורר רחמים רבים, ונפשו תבכה בכי רב.

גם בתוך הרוחניות יש מדרגות רבות, זו למעלה מזו, וכולן כאין וכאפס לעומת אין סוף. כשרואים עד כמה האדם רחוק מאורו של ה', מתעוררים רחמים רבים על נפשו והוא בוכה.

11 ולכן איתא בכתבי האריז"ל [האר"י זכרוננו לברכה]⁸³ **כל מי שאינו בוכה בר"ה** [בראש השנה] **אזי אין נשמתו שלמה. ולכאורה מה ענין בכיה אל ר"ה** [ראש השנה]. **אך ע"פ הנ"ל יובן שהבכיה היא לנשמתו**⁸⁴ **דוקא שירדה ממקום כבודה ונתגשמה.**

ולכן נאמר בכתבי האריז"ל, עליו השלום, שמי שאינו בוכה בראש השנה, נשמתו אינה שלמה. לכאורה, מה הקשר בין בכי לראש השנה? אך על פי האמור לעיל יובן: הבכי הוא דווקא על נשמתו, שירדה ממקום כבודה והתגשמה.

כך מתבאר תורת האריז"ל שמי שאינו בוכה בראש השנה, נשמתו אינה שלמה. לכאורה, בכי אינו מתאים לחג, אך לאור הפסקה הקודמת ברור שהדמעות אינן על צרות העולם, אלא על ירידת הנשמה עצמה ממקום כבודה והתגשמותה.

12 וזהו מים התחתונים בוכין⁸⁵ **אנן בעינן למהוי קדם מלכא**⁸⁶ **כדאיתא במדרש בשעה שהבדיל הקב"ה בין מים למים**⁸⁷ **נקראים מים התחתונים בשם מי בוכים**⁸⁸ **שבוכין על ירידתן בכחי מים תחתונים וצועקין אנן בעינן למהוי קדם מלכא.**

וזהו [פירוש] "המים התחתונים בוכים: אנו רוצים להיות לפני המלך", כפי שמוכח במדרש: כאשר הקדוש ברוך הוא הבדיל בין המים למים, נקראו המים התחתונים בשם "מים בוכים", מפני שהם בוכים על ירידתם למדרגת מים תחתונים וקוראים: "אנו רוצים להיות לפני המלך".

דימוי המים התחתונים של חז"ל מבטא את אותו געגוע. כאשר ה' הבדיל בין המים העליונים למים התחתונים ביום השני (בראשית א, ו), בכו המים התחתונים על כך שהושארו למטה וקראו: "אנו רוצים להיות לפני המלך"; כך גם הנשמה בוכה על ירידתה.

13 וזהו ענין תקיעת שופר תשר"ת [תקיעה שברים תרועה תקיעה] **תקיעה קול פשוט הוא בחי' התשוקה ברעותא דלבא ושברים תרועה**⁸⁹ **אמרו בגמ' [בגמרא] שהוא ענין גנוחי גנח וילולי יליל**⁹⁰

וזהו עניינה של תקיעת השופר, תשר"ת — תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה. התקיעה, קול פשוט, היא בחינת הכמיהה שברעותא דלבא; ואילו שברים ותרועה, כפי שאמרו בגמרא, הם עניין של "גנוחי גנח" ו"ילולי יליל",

זהו הפירוש הפנימי של קולות השופר. התקיעה הפשוטה מבטאת את הכמיהה שבלב; השברים והתרועה, לפי דברי הגמרא, מחקים גניחה ויללה.

שהוא ענין הבכיה הנ"ל ונקי שברים תרועה שעל ידם מתיש ומשבר כח הקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] ותרועה הוא מלשון תרועם בשבט ברזל,⁹¹

שהם עניין הבכיה שנזכרה לעיל. הם נקראים שברים ותרועה מפני שעל ידם נחלש ונשבר כוח הקליפות והסטרא אחרא; ותרועה היא מלשון "תרועם בשבט ברזל".

הגניחה והיללה הן הבכיה שתוארה קודם. שברים פירושם שכירה, ותרועה מזכירה את הפסוק "תרועם בשבט ברזל" (תהילים ב, ט), שכן קולות אלה מחלישים ושוברים את כוחות הקליפה המסתירים את האלוקות.

וגם תרועה הוא מלשון רעותא דלבא כמ"ש ותרועת מלך בו,⁹² שמחמת בכייה ורחמנות זו שלמטה מעורר למעלה רצון העליון בהתעוררות רח"ר [רחמים רבים] העליונים ממקור הרחמים והן י"ג מדות הרחמים עליונים שבהם נאמר ויעבור ה' על פניו⁹³ כו',

ותרועה היא גם מלשון רעותא דלבא, כמ"ש ותרועת מלך בו". מכוח הבכייה והרחמנות הזאת שלמטה מתעורר למעלה הרצון העליון, על ידי התעוררות הרחמים הרבים העליונים ממקור הרחמים. אלה הן י"ג מידות הרחמים העליונות, שעליהן נאמר ויעבור ה' על פניו וכו'.

תרועה פירושה גם חיבה ורצון, כמו בפסוק ותרועת מלך בו" (במדבר כג, כא). הרחמנות והבכייה שלמטה מעוררות את רצונו של ה' למעלה, את הרחמים הרבים הנובעים מ"ג מידות הרחמים, הפותחות במילים ויעבור ה' על פניו" (שמות לד, ו).

פ"י ויעבור כאדם העובר ממקום למקום כך ויעבור הוי"ו מבחי" עליונה מאד שיתגלה על פניו פנים הם בחינת לבושים שמכסים ומסתירים ומצמצמים א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו

פירוש ויעבור הוא כמו אדם שעובר ממקום למקום; כך ויעבור הוי"ו מבחינה עליונה מאוד, כדי להתגלות על פניו. "פנים" הן בחינת לבושים המכסים, מסתירים ומצמצמים את אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו,

אדמו"ר הזקן מפרש את המילה ויעבור כמעבר ממקום למקום: הוי"ו עובר מבחינה עליונה מאוד ומתגלה על פניו. "פנים" כאן פירושן הלבושים החיצוניים המכסים ומצמצמים את עצמותו של הקב"ה.

כי פנים הן עשרה שמות⁹⁴ שאינן נמחקים⁹⁵ לפי שהם בחי' שמות בחי' אותיות לכך הן לבושים שמכסין ומסתירין על א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו.

כי הפנים הן עשרה שמות שאינם נמחקים. מאחר שהם בחינת שמות, כלומר בחינת אותיות, הם לבושים המכסים ומסתירים את אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו.

ה"פנים" הללו הם השמות האלוקיים שאינם נמחקים. מכיוון שהם שמות העשויים מאותיות, הם לבושים שמכסאים את אין סוף ובה בעת מסתירים אותו.

אבל בהתעוררות י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] עליונים שבהן נאמר ויעבור ה' על פניו וכתוב יאר ה' פניו שיאר הפנים שלא יעלימו ולא יסתירו כבודו, וכמו שיהיה לעתיד ונגלה

אך על ידי התעוררות י"ג מידות הרחמים העליונות, שעליהן נאמר ויעבור ה' על פניו, ונאמר יאר ה' פניו, הפנים יאירו ולא יעלימו ויסתירו את כבודו; כפי שיהיה לעתיד: ונגלה

כאשר מתעוררות י"ג מידות הרחמים, הפנים עצמן מאירות, כמו בברכת כוהנים: יאר ה' פניו" (במדבר ו, כה), כך שהשמות שוב אינם מסתירים את כבודו של הקב"ה. הדבר דומה לעתיד לבוא, כאשר כבוד ה' יתגלה בגלוי.

כבוד⁹⁶ ה' והקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתקה⁹⁷ אלא לעתיד יהיה זה בגשמיות ממש, וקיבול שכר שהוא למחר לקבל שכרם⁹⁸

כבוד ה', והקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתקה; אלא שלעתיד לבוא הדבר יהיה בגשמיות ממש, וזהו קבלת השכר, שהיא "למחר לקבל שכרם";

לעתיד לבוא ההתגלות, שבה הקב"ה מוציא את החמה מנרתקה, תהיה גשמית ממש. זהו השכר שעליו נאמר בגמרא "למחר לקבל שכרם" — לאחר החיים האלה, ולא היום.

אבל היום לעשותם⁹⁹ ברוחניות, וסדר העבודה הקבועה בנפש האדם להיות גילוי זה ברוחניות בנפשו בעבודה תמה על ידי התעוררות הרחמנות בבכייה גנוחי גנח וילולי יליל כו',

אבל "היום לעשותם" הוא ברוחניות. סדר העבודה הקבוע בנפש האדם, כדי שהגילוי הזה יהיה ברוחניות בתוך נפשו, בעבודה שלמה, הוא על ידי התעוררות הרחמנות בבכייה, ב"גנוחי גנח" ו"ילולי יליל" וכו'.

עכשיו, "היום לעשותם", הגילוי יכול לבוא רק ברוחניות, בתוך הנפש. הדרך הקבועה לכך היא עבודה שלמה המעוררת רחמנות באמצעות בכייה, גניחה ויללה.

וע"ז נאמר תקעו בחדש שופר כי התעוררות הרחמנות זה צריך בקול שופר דוקא ולא בקול אדם עצמו ועל כך נאמר: "תקעו בחודש שופר", שכן התעוררות הרחמים הזאת צריכה דווקא להיעשות באמצעות קול שופר, ולא בקולו של אדם עצמו,

לכן נאמר "תקעו בשופר": כדי לעורר רחמים אלה דרוש קול שופר, ולא קול אנושי בלבד.

כי בכריאת האדם נאמר אחור וקדם צרתני¹⁰⁰ אחור למעשה בראשית כו' ואינו מעורר כ"כ [כל כך] מדרגות עליונות של י"ג מדה"ר [מדות הרחמים]

שכן על בריאת האדם נאמר: "אחור וקדם צרתני" — "אחור", לאחר מעשה בראשית וכו'; ולכן אין האדם מעורר במידה רבה כל כך את המדרגות העליונות של שלוש עשרה מידות הרחמים

האדם נברא אחרון מכל הנבראים, כפי שנאמר בתהילים קלט, ה: "אחור וקדם צרתני". קולו שלו אינו יכול להגיע למדרגות העליונות ביותר של שלוש עשרה מידות הרחמים בעוצמה רבה כל כך.

כמו בקול שופר של בהמה ששרשה למעלה מעלה ממדרגות האדם אלא שנפלה למטה מטה מדרגת האדם כנודע,

כמו קול השופר של בהמה, ששרשה גבוה הרבה מעל למדרגות האדם, אלא שהיא נפלה למטה הרבה, מתחת למדרגת האדם, כידוע.

השופר בא מבהמה, ששרשה גבוה משורש האדם, אף שהיא נפלה למדרגה נמוכה ממנו; לכן קול השופר מגיע למעלה יותר מן הקול האנושי. אדמו"ר הזקן מציין שהדבר ידוע ואינו מרחיב עליו כאן.

ומזה נמשך בכסה ליום חגנו¹⁰¹ פי' שמבחי' בכסה שהוא לשון התכסות והתעלמות אי"ס ב"ה בהתלבשות מטה מטה בבחי' עשייה גשמיות ועוה"ז הגשמי נמשך להיות ליום חגנו פי' חגנו מלשון אחוי ליה במחוג

ומכאן נמשכת הבחינה של "בכסה ליום חגנו". כלומר, מן הבחינה של "בכסה", לשון כיסוי והסתרה של אין סוף ברוך הוא, על ידי התלבשותו למטה מטה, בבחינת עשייה גשמית ובעולם הזה הגשמי, נמשך הדבר ונעשה "ליום חגנו". "חגנו" הוא מלשון "אחוי ליה במחוג",

הפסוק ממשיך: "בכסה ליום חגנו". "כסה" הוא ההסתרה של אין סוף בעולם הגשמי; באמצעות השופר נעשה הדבר "חגנו" — חגנו, שאותו מקשר אדמו"ר הזקן להצבעה על דבר באמצעות מחוג.

שהוא ענין גילוי עד שמראה עליו באצבע כמו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עתיד הקב"ה לעשות מחול¹⁰² לצדיקים¹⁰³ ומראין עליו באצבע ואומרים

שהוא עניין של גילוי, עד כדי כך שאפשר להצביע עליו באצבע, כפי שאמרו חז"ל: "עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, ומראין עליו באצבע ואומרים:

"חגנו" מבטא אפוא גילוי ברור כל כך, עד שאפשר להצביע עליו באצבע. בגמרא נאמר שבעתיד יעשה ה' מחול לצדיקים, וכל אחד מהם יצביע עליו באצבעו.

הנה אלקינו זה קוינו לו¹⁰⁴ כו' שיהיה גילוי אלקותו ית' בעולם ולא יהיה העולם מעלים כו':¹⁰⁵

יהנה אלקינו זה קוינו לו וכו' — שיהיה גילוי אלקותו יתברך בעולם, והעולם לא יסתיר וכו':

הם יאמרו: "הנה אלקינו זה קוינו לו" (ישעיהו כה, ט). האלקות תתגלה בעולם, והעולם שוב לא יסתיר אותה; קול השופר של ראש השנה ממשיך משהו מגילוי זה.

קטע 4 • 14-16

חוק לישראל, משפט ליעקב

14 ד כי חק לישראל הוא.¹⁰⁶ חוק מלשון ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה¹⁰⁷ וכן הטריפני לחם חוקי¹⁰⁸

שהוא לשון מזון כלומר השפעה והמשכה לישראל פי' כדי להיות בחי' ישראל לי ראש

4. "כי חוק לישראל הוא". המילה "חוק" נגזרת מן הביטוי "ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה", וכן מן "הטריפני לחם חוקי". זהו לשון של מזון, כלומר, השפעה והמשכה לישראל. כלומר, כדי שתהיה בחינת "ישראל — לי ראש",

סעיף 4 מבאר את הפסוק הבא, תהילים פא, ה: "כי חוק לישראל הוא, משפט לאלוקי יעקב". "חוק" פירושו מנת מזון קצובה, כמו במשלי לא, טו ובמשלי ל, ח. לכן הפסוק מדבר על השפעת מזון לישראל, הניתנת כדי שישראל יהיו "לי ראש" — פירוש האותיות של השם ישראל.

כמו שהרגל בטל להראש וכל מה שהראש רוצה הרגל עושה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם שאין לה רצון אחר זולתו. כך ישראל נקי בנים למקום^{110, 109} ברא כרעא דאבוה¹¹¹ בחיי ביטול.

כשם שהרגל בטלה לראש, וכל מה שהראש רוצה הרגל עושה, בלי שום הפרעה או עיכוב, שכן אין לה רצון אחר מלבד רצונו. כך ישראל נקראים "בנים למקום", ו"ברא כרעא דאבוה" — הבן הוא רגלו של אביו; זוהי בחינת הביטול.

להיות "לי ראש" פירושו ביטול מוחלט, בדומה לביטול הרגל לראש: הרגל עושה כל מה שהראש רוצה, בלי היסוס, משום שאין לה רצון משלה. כך ישראל נקראים "בנים למקום" (אבות ג, יד), ו"ברא כרעא דאבוה" — הבן הוא רגלו של אביו, והוא נתון כולו לאביו.

15 וענין משפט לאלהי יעקב¹¹² היינו כי ישראל נקי בחיי בן בני בכורי¹¹³ ויעקב נקי בחיי עבד¹¹⁴ ופיי שבחיי בן ברא כרעא דאבוה

והמשמעות של "משפט לאלקי יעקב" היא זו: ישראל נקראים בחינת בן, "בני בכורי", ויעקב נקרא בחינת עבד. כלומר, בחינת בן — "הבן הוא רגלו של אביו" —

"משפט לאלקי יעקב" מתבאר באמצעות שני שמותיו של העם. ישראל הוא בן, כפי שה' מכנה את ישראל "בני בכורי" (שמות ד, כב), ואילו יעקב הוא עבד, כפי שנאמר בישעיהו מד, א: "יעקב עבדי".

היינו בבחי' ביטול ממש כרגל לגבי הראש ועבדים היינו כשיש להם רצון אחר כמו עבד שהוא זר ונפרד רק שאעפ"כ [שאף על פי כן] מקיים מצות אדונו

היא בחינת ביטול ממש, כמו הרגל ביחס לראש; ואילו עבדים הם מי שיש להם רצון משלהם, כמו עבד שהוא זר ונפרד, ואף על פי כן מקיים את ציווי אדונו,

בן הוא אחד עם אביו ובטל אליו, כמו הרגל לראש. לעבד יש רצון משלו והוא נשאר נפרד, ובכל זאת הוא מציית לאדונו.

אלא שהוא בבחי' מלחמה ויש מונע ומעכב עליו רק שהוא מתגבר ומכניע א"ע [את עצמו] בבחי' אתכפא משא"כ ישראל בבחי' אתהפכא ממש, ועמ"ש מזה בד"ה לא הביט און ביעקב.¹¹⁵

אלא שהוא נתון במצב של מלחמה: יש דבר שמפריע ומעכב אותו, אך הוא מתגבר ומכניע את עצמו בדרך של אתכפא; ואילו ישראל הם בבחינת אתהפכא ממש. ועיינו במה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "לא הביט און ביעקב".

הציות של העבד כרוך במאבק מתמיד: עליו להתגבר על ההתנגדות הפנימית שלו, וזה נקרא אתכפא, הכנעה. הבן, ישראל, הגיע לבחינת אתהפכא, שינוי פנימי, שבה אין עוד התנגדות פנימית כלל; אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "לא הביט און ביעקב" (במדבר כג, כא).

16 והנה האדם נידון בר"ה [בראש השנה] על המשכת אלקות שבו אם הוא ראוי להיות גילוי אלקות בנפשו והיינו לפי מעשיו בשנה שעברה,

והנה, האדם נידון בראש השנה בנוגע להמשכת אלקות לתוכו: האם הוא ראוי לכך שתהיה בנפשו התגלות אלקות; והדבר נקבע לפי מעשיו בשנה שעברה.

בראש השנה האדם נידון בשאלה עד כמה תומשך בו אלקות, והאם הוא ראוי שאלקות תתגלה בנפשו. פסק הדין תלוי במעשיו בשנה שעברה.

וזהו משפט לאלהי יעקב שבבחי"י יעקב שיש בבחי"י זו מלחמה צריך להתגבר על המונע ופעמים שהוא מנצח ולפעמים הוא מנוצח כי לאום מלאום יאמץ¹¹⁶

וזהו "משפט לאלקי יעקב": בבחינת יעקב, שבה יש מלחמה, צריך להתגבר על המפריע; לפעמים הוא מנצח ולפעמים הוא מנוצח, שהרי "לאום מלאום יאמץ".

לכן ה"משפט" קשור ל"אלקי יעקב". בבחינת יעקב, בבחינת העבד, החיים הם מאבק במה שמעכב את האדם; לפעמים הוא מנצח ולפעמים הוא מפסיד, כפי שנאמר על התאומים ברחמה של רבקה: "לאום מלאום יאמץ" (בראשית 25:23).

ולכן בזה יש משפט לאלהות שבו משא"כ בבחי"י ישראל לי ראש שהוא בחי"י בן ברא כרעא דאבוה שם הוא חוק ומזון

ולכן בבחינה זו יש משפט על האלקות שבו; אבל בבחינת ישראל, "לי ראש", שהיא בחינת בן — "ברא כרעא דאבוה" — יש חוק ומזון.

לכן בבחינת יעקב יש משפט על האלקות שבאדם. בבחינת ישראל, בבחינת הבן, אין משפט אלא חוק, מנה קבועה של מזון.

אך משפט איהו רחמי, שלכן נתקנו עשי"ת [עשרת ימי תשובה] ויו"כ [ויום כפור] לעורר רחמים רבים ובקשות סלח לנו להיות גילוי רצון

אך משפט הוא רחמים. לכן תיקנו את עשרת ימי תשובה ואת יום הכיפורים כדי לעורר רחמים רבים, ולבקש "סלח לנו", כדי שתהיה התגלות הרצון

ובכל זאת, "משפט הוא רחמים": משפט ראש השנה קשור ברחמים. לכן תיקנו את עשרת ימי תשובה ואת יום הכיפורים כדי לעורר רחמים רבים ולבקש "סלח לנו", כדי שרצון ה' יתגלה בנפשו.

העליון בנפשו כאדם שמבקש מחבירו למחול ולסלוח לו על מה שחטא נגדו, שעיקר בקשה זו להעלות לבבו ורצונו אליו שבשעת החטא היה מהופך פניו ממנו

העליון בנפשו, כמו אדם המבקש מחברו שימחל לו על שחטא נגדו: עיקר הבקשה הוא שלבו ורצונו של חברו יפנו אליו מחדש, שכן בשעת החטא הפנה החבר את פניו ממנו,

אדמור"ר הזקן משווה זאת לאדם המבקש מחברו סליחה. למעשה, הוא מבקש שלבו ורצונו של חברו ישבו אליו, שכן בשעה שחטא הפנה החבר את פניו ממנו.

ולא היה לכו ורצונו עמו והמחילה הוא חזרת הרצון, כך מבקשים סלח לנו שאין הבקשה על יראת העונש

ולכו ורצונו לא היו עמו; המחילה היא חזרת הרצון. כך גם אנו מבקשים "סלח לנו": אין זו בקשה שמקורה ביראת העונש,

המחילה היא חזרת הרצון. כך גם כאשר אנו מבקשים מה' "סלח לנו", אין עיקר הבקשה להינצל מעונש.

אלא על גילוי הרצון שלא יהיה בהעלם והסתר פנים ולא יהיה גשמיות העולם מעלים כו',

אלא להתגלות הרצון, שלא יהיו העלם והסתר פנים, ושגשמיות העולם לא תסתיר כו',

אנו מבקשים שרצון ה' יתגלה מחדש, שפניו לא יהיו עוד מוסתרים, ושהעולם הגשמי לא יסתיר אותו עוד.

והתעוררות רחמנות זה הוא ג"כ בבחי' ויעבור ה' על פניו ויקרא¹¹⁷ ה' ה' דכתיב שני פעמים ופסיק

טעמא בגווייהו מפני שהו' האחד הוא בחי' ביטול העליון בבחי' הו' העליון במקורו והו' הבי

והתעוררות רחמים זו היא גם בבחינת "ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה'", שנכתב בה פעמיים שם הו', וביניהן יש

הפסק בטעמים, משום שהו' הראשון הוא בחינת הביטול העליון, בבחינת הו' העליון במקורו, והו' השני

התעוררות רחמים זו היא גם שלוש עשרה מידות הרחמים, הפותחות ב"ה' ה'", ובין שני השמות יש הפסק בטעמים. הו' הראשון הוא בחינת הביטול העליון כפי שהוא במקורו.

היינו המשכת הביטול במקום היש שיהיה היש בטל לאין וזהו לאלקי יעקב אלקי הוא לשון המשכה

כמו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב¹¹⁸ וגבי יעקב כתיב בתוספת וי"ו ואלקי

כלומר, המשכת הביטול אל מקום היש, כך שהיש יתבטל לאין. וזהו "לאלקי יעקב": "אלקי" הוא לשון של המשכה,

כמו "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב"; וביחס ליעקב כתובה ו' נוספת — "ואלקי",

הו' השנייה ממשיכה את הביטול אל מקום היש, כך שהיש מתבטל לאין. זהו גם "אלקי יעקב", שכן "אלקי" פירושו המשכה, ובשמות ג': ו' רק לפני שמו של יעקב מופיעה ו' נוספת — "ואלקי".

כי הו"ו הוא המשכה ונמשך כ"כ [כל כך] עד שביוהכ"פ [שביום הכיפורים] לפני הו' תטהרו למעלה מבחי'

הו' מדכתיב תטהרו מכלל שלא היה מתחלה טהור, וכך צריך לעורר

שכן הו' היא המשכה, והיא נמשכת עד כדי כך שביום הכיפורים, "לפני הו' תטהרו" — למעלה מבחינת הו'. שהרי

מן הכתוב "תטהרו" משתמע שלא הייתם טהורים קודם לכן. וכך צריך לעורר

הו' מורה על המשכה. ביום הכיפורים המשכה מגיעה עד "לפני הו'", למעלה מבחינת הו' עצמה, כפי שנאמר בויקרא ט"ז: "לפני הו' תטהרו". המילה "תטהרו" מלמדת שלא הייתם טהורים קודם לכן.

למעלה מבחי' הנ"ל הגם דכתיב מקוה ישראל¹¹⁹ ה' והיינו שבבחי' הוי' הוא ג"כ מקוה לטהר כנ"ל מ"מ הכל לפי הדבר שצריך טהרה יש דבר קל

למעלה מן הבחינה האמורה. אף שכתוב "מקוה ישראל ה'", כלומר שגם בחינת הוי' היא מקוה המטהר, כפי שהוזכר לעיל, מכל מקום הדבר תלוי במה שזקוק לטהרה: יש דבר קל

אדמו"ר הזקן מקשה: בירמיהו י"ז:ג הוי' נקרא "מקוה ישראל", ומכאן שגם בחינת הוי' עצמה מטהרת. הוא משיב שהדבר תלוי במה שזקוק לטהרה, ויש פגמים קלים.

שהוא נטהר בבחי' הנ"ל ויש דבר שאינו נטהר בבחי' זו רק צריך לעורר למעלה מעלה מבחי' ה' יי שהוא לפני הוי' ומשם תטהרו וד"ל [ודי למבין]:¹²⁰

שנטהר בבחינה האמורה, ויש דבר שאינו נטהר בבחינה זו, אלא צריך לעורר למעלה מעלה מבחינת הוי' — במקום שהוא "לפני הוי'" — ומשם "תטהרו". וד"ל.

פגמים קלים נטהרים בבחינת הוי', אך אחרים אינם נטהרים בה; עבורם צריך לעורר מדרגה גבוהה הרבה למעלה מהוי', "לפני הוי'", ומשם באה הטהרה של יום הכיפורים.

בעבודה

התבונן עד כמה ירדה נשמתך ממקורה, עד שהחשבון מעורר אותך לחמול ולבכות על הנשמה עצמה; בכי זה, הבא לידי ביטוי בשופר, ממשיך ביטול לכל השנה כולה. במשך השנה קיים את המצוות בכוונה, גם בניגוד לנטייתך הטבעית, והטה את הלב מקצה אחד לקצה האחר. בקש סליחה לא מתוך פחד מעונש, אלא כדי שרצון ה' יופנה שוב אליך.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שהמדרגות העליונות הן היש האמיתי, ומדוע, אם כן, העולם שלנו נקרא בריאה "יש מאין"?
2. בדימוי השמש והמגן שלה, כיצד המסך מאפשר לקרניים להתקיים כאור? מה הדבר מלמד על תפקיד ההסתר בבריאה?
3. מה ההבדל בין מלכות לממשלה, וכיצד הוא מסביר מדוע ראש השנה חל ביום שבו נברא אדם?
4. מדוע הבכי של ראש השנה הוא על ירידת הנשמה, ומדוע עליו לבוא לידי ביטוי בשופר ולא בקולו של האדם עצמו?
5. במה שונות עבודתם של הבן ושל העבד, ומדוע רק מדרגתו של יעקב נתונה לדין?

הערות

פסקה 1

1 תקעו בחדש שופר

"תקעו בחדש שופר, בכסה ליום חגנו". המאמר כולו בנוי על פסוק זה; חלקו השני, "בכסה ליום חגנו", מתבאר לקראת סופו.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פא, ד.

2 זה היום תחלת מעשיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תפלת מוסף דר"ה.

3 בכ"ה באלול נברא העולם

הערת קה"ת מפנה Rosh Hashanah 16a למילים האלה.

Rosh Hashanah 16a ראש השנה ט"ז א

הערת קה"ת

ויק"ר רפכ"ט. פדר"א פ"ח. ראה ר"ן ר"ה טז, א.

4 בכ"ה באלול נברא העולם

רבי אליעזר לימד שהעולם נברא בכ"ה באלול, ולכן א' בתשרי הוא יום בריאת אדם; המדרש קושר זאת לתפילה "זה היום תחילת מעשיך".

Vayikra Rabbah 29:1 ויקרא רבה כ"ט:א'

5 "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". אדמו"ר הזקן מסתמך הן על השם אלקים (צמצום ודין) והן על הפועל "ברא" (בריאה יש מאין).

Genesis 1:1 בראשית א':א'

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 בראשית ברא אלקים

המדרש מפרש את הפסוק "מלך במשפט יעמיד ארץ" על הקדוש ברוך הוא, שברא את העולם בדין, ככתוב: "בראשית ברא אלקים". הערת קה"ת מפנה כאן לעניין אלקים כמידת הצמצום.

Bereshit Rabbah 14:1 בראשית רבה י"ד:א'

ויעצר ה' אלקים. כתיב (משלי כט): מלך במשפט יעמיד ארץ וגו'. מלך - זה מלכי המלכים הקב"ה. במשפט יעמיד ארץ, שברא את העולם בדין, שנאמר: בראשית ברא אלקים. (שם) ואיש תרומות יהרסנה - זה אדם הראשון, שהיה גמר חלתו של עולם. ונקראת חלה תרומה, שנאמר (במדבר טו): ראשית עריסותיכם וגו'. אמר רבי יוסי בן קצרתה: כאשר הזאת שהיא משקשקת עיסתה במים, והגבהת חלתה מבנתיים, כך בתחלה: ואד יעלה מן הארץ וגו' ואחר כך: ויעצר ה' אלקים וגו'.

The L-rd G-d formed the man of dirt from the ground and" He breathed into his nostrils the breath of life, and man became a living soul" (Genesis 2:7). "The L-rd G-d formed" - it is written: "A king will uphold the land with justice [but a man of terumot destroys it]" (Proverbs 29:4). "A king" - this is the King of kings, the Holy One blessed be He. "Will uphold the land with justice" - as He created the world with [the ... attribute of] justice, as it is stated

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

7 אלקים מדת הצמצום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ב"ר רפ"ד.

8 שמתחלה עלה במח' לברוא במה"ד

למלך היו גביעים עדינים: מים חמים היו סודקים אותם ומים קרים היו מכווצים אותם, ולכן ערבב את שניהם. כך אמר ה': אם אברא את העולם במידת הרחמים, ירבו החטאים; ואם במידת הדין, כיצד יוכל העולם להתקיים? אלא אברא אותו בשתייה.

Bereshit Rabbah 12:15 בראשית רבה י"ב:ט"ו

Zohar I, 180b זח"א קפ, ב

הערת קה"ת

ב"ר יב, טו. זח"א קפ, ב. רש"י ע"פ בראשית.

9 לברוא במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר

רש"י שואל מדוע נאמר בפסוק "אלקים" ולא "הוי"': תחילה עלה במחשבה לפני ה' לברוא את העולם במידת הדין; הוא ראה שהעולם לא יוכל להתקיים, ולכן הקדים את מידת הרחמים ושיתף אותה עם מידת הדין.

Rashi on Genesis 1:1 רש"י על בראשית א':א'

10 שלשון ברא נופל על דבר שהוא נברא יש מאין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ן ע"פ בראשית ברא.

11 נברא יש מאין

הערת קה"ת מונה מאמר זה של הרבי הרש"ב בין המקורות העוסקים בבריאת יש מאין, הנושא שהפסקה מציגה.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרס"ה ע' רנו. סה"מ תרס"ח ע' קצ. בענין בריאה יש מאין המבואר כאן ראה בספר הליקוטים מאמרי הצ"צ ערך יש מאין.

12 שלשון ברא נופל על דבר שהוא נברא יש מאין

הרמב"ן כותב שאין בלשון הקודש מילה לציון הוצאה של דבר מן האין מלבד "ברא". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להגדיר את בריאת העולם כיש מאין.

Ramban on Genesis 1:3-4 רמב"ן על בראשית א':ג-ד'

... וְהַעֲנֵן, לומר שלא הָיָה בְּעַמֶּל. וְכך קראו רבונתינו לָזֶה "מַחְשְׁבָה"; אָמרו: מַחְשְׁבָה - בְּיוֹם; הַמַּעֲשֶׂה - עִם דְּמִדּוּמֵי מַחְמָה. וְהוּא לְהוֹרוֹת עַל דְּכָר מַחְשָׁב שֵׁשׁ בּו טַעַם, לֹא חֶפֶץ פְּשׁוּט בְּלִבְד. וּמִילַת הָוִיָּה - מוֹרָה עַל

את השמש מנרתיקה, הצדיקים מתרפאים ממנה והרשעים נידונים בה.

Avodah Zarah 3b:18 עבודה זרה ג' ב:י"ח

ואיבעית אימא לעולם הכא — כדרבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש: אין גיהנם לעתיד לבא, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה, ומקדיר, רשעים נידונים בה, וצדיקים מתרפאים בה, רשעים נידונים

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Nedarim 8b:6 נדרים ח' ב:ו'

ופליגא דרבי שמעון בן לקיש, דאמר: אין גיהנם לעולם הכא, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים בה. שנאמר: "וורחה לכם יראי שמי שמש וגו'". ולא עוד, אלא שמתעדין בה, שנאמר: "ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 17a זח"א יז, א

הערת קה"ת

ע"ז ג, ב. נדרים ח, ב. זח"א יז, א.

17 הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה

הוזהר מזהה את השמש עם שם הוי' ואת נרתיקה עם שם אדנות, ומביא את המימרה שבעולם הכא הקדוש ברוך הוא מוציא את השמש מנרתיקה.

Zohar, Vayikra 40:278-41:285 ספר הוזהר, ויקרא מז:ער"ח-מ"א:רפ"ה

18 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו". אדמו"ר הזקן מסביר שראייה זו היא השגה שכלית באלוקות.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

ונגלה כבוד ה' וראו כל־בשר יחדו כי פי ה' דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken '.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי מ, ה.

19 חכמים נקי עיני העדה

הפסוק מדבר על חטא שנעשה בשגגה "מעיני העדה"; החכמים הם עיני העדה, ולכן ראייה מציינת הבנה.

Numbers 15:24 במדבר ט"ו:כ"ד

והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל־העדה פר בן־בקר אחד לעלה לריח ניחח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר־עזים אחד לחטת:

then it shall be, if it be done in error by the congregation, it being hid from their eyes, that all the congregation shall offer one young bullock for a burnt-offering, for a sweet savour unto the L-RD—with the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof, according to the ordinance—and one he-goat for a sin-offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shir HaShirim Rabbah 7 שיר השירים רבה ז'

הערת קה"ת

ראה במדבר טו, כד. שהש"ר פ"ז [ד, ב]. ת"ז תכ"א (ג, ב). [כ]. וראה הנסמן במאמרי אדה"ח — פרשיות לעי רסד. אור התורה להח"מ (הוצאת קה"ת) גג, א ובהוספות להערות וציורים שם.

מעשה הזמן העומד, כמו "ואתה הנה להם למלה" (נחמיה ו' ו). ולכן אמר הכתוב, כי קשברא חמר השמים — אמר שיהיה מן החמר שהוא דבר מזהיר, קראו אור. ויהי אור לא אמר "ויהי־כן", כאמור בשאר הימים, לפי שלא עמד האור בתכונה הזאת כל ...

AND G-D SAID, 'LET THERE BE LIGHT.' The word "saying" here indicates Will, as in the verse, What dost thy soul say, that I should do it for thee? which means, "What do you want and desire?" Similarly, And let her be thy master's son's wife, as the Eternal hath spoken means, "...as He hath willed, for such is the Will before Him." Or, it may be [that the word "saying" here means] "thinking," as in the verses, ... Thou sayest in thy heart; And the chiefs of Judah shall say

Vocalized Edition (CC-BY) • Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY)

13 כולא קמי כלא

בהקדמתו מגדיר הוזהר את שורש יראת ה': לירא ממנו משום שהוא גדול ושולט על הכול, "והכול לפניו נחשב כאין". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שמצד ה' העולם הנברא הוא אין.

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

הערת קה"ת

זח"א יא, ב.

14 להנחיל אוהבי יש

"להנחיל אוהבי יש, ואוצרתיהם אמלא". הפסוק מכנה את שכר הצדיקים "ישי", ובכך מראה שהמדרגות העליונות הן ה"ישי" האמיתי.

Proverbs 8:21 משלי ח':כ"א

להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא:

That I may cause those that love me to inherit substance, .And that I may fill their treasuries

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, כא. הרי השגות הנשמות בג"ע העליון נקי יש להיותם קרובים אל האלקי יותר, מפני שכל מה שירד ויתמעט אור שפע אלוהי ביותר הרי יותר יתהווה הנברא בבחי' ריחוק וצמצום כידוע — סה"מ תקס"ח ע' תיד.

פסוקה 2

15 כי שמש ומגן ה"א

"כי שמש ומגן הוי' אלקים; הוי' נותן חן וכבוד". אדמו"ר הזקן מפרש שהוי' הוא השמש, ואלקים הוא המגן שמסתיר אותה.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כי שמש ומגן ה' אלקים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להלכים בתמים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them .that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, יב. וראה יהל אור ע' ש ואילך.

16 לעיל הקב"ה מוציא חמה

ריש לקיש לימד שבעולם הכא אין גיהנום; אלא הקדוש ברוך הוא מוציא

20 כי עין בעין יראו

"כי עין בעין יראו בשוה הוי ציון". הפסוק מובא כמקור לתפיסה גלויה של אלוקות בעולם הבא.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קול צפיק נשא קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוה הוי ציון:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נב, ח.

21 השמים החדשים והארץ החדשה

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני השמים והארץ העתידיים לא יסתירו עוד את אורו של ה'.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם-ה' כי יעמד ורעכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי סו, כב.

22 הערת קה"ת מפנה לGenesis 18:17-19 למילים האלה.

Genesis 18:17-19 בראשית י"ח:י"ז-י"ט

וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה: ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונבכרו-בו כל גווי הארץ: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת-ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' עלי-אברהם את אשר-דבר עלי:

And the L-RD said: 'Shall I hide from Abraham that which I am doing; seeing that Abraham shall surely become a great and mighty nation, and all the nations of the earth shall be blessed in him? For I have known him, to the end that he may command his children and his household after him, that they may keep the way of the L-RD, to do righteousness and justice; to the end that the L-RD may bring upon 'Abraham that which He hath spoken of him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 ר"ל שאף גם המשכת גילוי הזיו . . בבחי' יש מאין

ההערה מצוטטת: באמת, גילוי הקו הוא גילוי של הנעלם, אלא שהוא כמו יש מאין, משום שבמקורו הוא בבחינת אין, ובגילוי באמצעות הצמצום הוא בבחינת יש. זו כוונת הפירוש כאן, שגם הזיו הוא בבחינת יש מאין.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תער"ב ח"ב ע' תרנ"ד. ושם: ובאמת גילוי הקו הוא בחי' גילוי מהעלם . . רק שזהו כמו יש מאין שבמקורו הוא בבחי' אין ובהתגלות ע"י הצמצום הוא בבחי' יש כיו. וראה תרס"ו ע' קלט-מ. המשך תער"ב ח"א ע' תצט.

24 והחכמה מאין תמצא

"אך החכמה, מאין תמצא?" החסידות דורשת זאת כך: "החכמה נמצאת מן

האין", כלומר, גם החכמה מתהווה מן האין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

25 יונתי

"יונתי בחגוי הסלע". ההסבר על פסוק זה בלקוטי תורה, המצוטט כאן, פותח במילים: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את-מראיך השמיעני את קולך כייקולך ערב ומראיך נאנה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 בדיה ואתחנן

בשלב זה מתחיל מאמר ואתחנן להסביר את "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית": יש מדרגה הנקראת סדר ההשתלשלות, עילה ועלול, כמו שהשכל של אדם מוליד מדות ומחשבה; ויש מדרגה שמעל לסדר הזה. כאן מצוטט המאמר בעניין החכמה כ"מצאיה מאין", חידוש אמיתי.

הערת קה"ת

לעיל פי ואתחנן ב, ב. ראה במ"מ לשם.

27 הודו על ארץ ושמים

"יהללו את שם הוי', כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים." השמים והארץ הם רק הודו, זיו.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את-שם ה' כיינשגב שמו לבדו הודו על-ארץ ושמים:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

28 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי." בניגוד למחשבתו של אדם, מחשבת ה' עצמה מביאה דברים לידי התהוות.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נה, ח.

29 להוות ולהאציל הנה אז נאצל

הפרדס, המצוטט כאן לפי שער ופרק, כותב שמחשבות ה' אינן כמחשבותינו: מחשבתו של אדם אינה פועלת דבר עד שהיא יוצאת אל הפועל, אך כשעלה ברצונו של ה' להוות ולהאציל, אצילות נאצלה מיד

Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 וירא ישראל את היד

"וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים". אלו מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור המצוטט בעניין שתי הבחינות של שם הוי'.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וירא ישראל את־היד הגדלה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את־ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 נשמה שנתת בי טהורה היא

בתלמוד מובאת הברכה שאומרים עם הקימה: "אלקיי, הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה יצרת אותה בי, אתה נפחת אותה בי". אדמו"ר הזקן מפנה לדין שלו עליה במאמר על "יונתני".

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד'

כי מתער אומר: "אלקיי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניה ה' אלקי ואלקיי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברור אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתיים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

36 האזינו השמים

"האזינו השמים ואדברה". אלו מילות הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה המצוטט כאן.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א'

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרייפי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear the words of my mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 עד יעבור עמך הוי'

משירת הים: "עד יעבור עמך הוי', עד יעבור עם זו קנתי". הדברים נדונים במאמר על האזינו.

Exodus 15:16 שמות ט"ו:ט"ז

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועה ידמו כאֶן עד־יעבר עמך Havayah עד־יעבר עם־זו קניתי:

והתאחדה עמו. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להסביר כיצד העולמות נכללו במחשבת ה'.

Pardes Rimmonim 11:3 פרדס רמונים י"א:ג'

... ואין כן פעולותיו והוייתו של ממ"ה הקב"ה. כי כאשר עלה ברצונו להיות ולהאציל אצילות הטהור והקדוש הנה או נאצל ונצטייר כלו בעצמותו בלי שנוי בו ח"ו אלא מציאות מתייחד עמו עד שאין בין המאציל והמציאות ההוא הבדל כלל אלא הוא והם הכל אחד ועצם אחד ושרש אחד. ואף אם נייחס האצילות ההוא אל הג' בחינות כאשר נבאר שהם אור קדמון וצח ומצוחצח. אין בחינת חלוקם בערך עצמותם אלא בערך בחי' ענפיהם המתפשטות ומתאצלות. והענין בזה, כי כבר בארנו בשער סדר האצילות כי האצילות נכלל בכתר וחכמה ובינה מפני היותן ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

30 בביאור ע"פ יונתי

ההסבר על "יונתי בחגוי הסלע" פותח בפסוק "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", הפסוק המשמש כאן להסבר כיצד העולמות היו כוללים במחשבת ה'.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש יו, ג.

31 הכסיל בחשך הולך

"החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך". הכסילות היא חושך, ולכן החכמה היא אור.

Ecclesiastes 2:14 קהלת ב':י"ד

החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך וידעתי גם־אני שמקרה אחד יקרה את־קלם:

The wise man, his eyes are in his head; But the fool walketh in darkness. And I also perceived that one event happeneth to them all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 אז ישיר משה

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת". אלו מילות הפתיחה של המאמר המצוטט בעניין העולמות הגלויים והנסתרים.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אז ישיר־משה ובני ישראל את־השירה הזאת Havayah ויאמרו לאמר אשירה Havayah כי־גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 הערת קה"ת מפנה ל' Exodus 14:31-15:1 למילים האלה.

Exodus 14:31-15:1 שמות י"ד:ל"א-ט"ו:א'

וירא ישראל את־היד הגדלה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את־ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו: אז ישיר־משה ובני ישראל את־השירה הזאת Havayah ויאמרו לאמר אשירה Havayah כי־גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses. Then sang

אוה"ת ענינים ע' קח, אוה"ת סידור ע' רכ ע"ש. וראה לעיל פ' אותהנן ב, ב במ"מ לשם.

41 ועד"ז היו העולמות

ההערה מפנה למאמר זה על גר חנוכה בעניין הכללת העולמות והנבראים במחשבה העליונה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ז ד"ה גר חנוכה.

42 "כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם." הפסוק מצוטט כדי להראות את השתלשלות הכוחות העליונים שמעל כל מול.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אם-עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אליה תמה עליה חפץ כי גבה מעל גבה שומר וגבוהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

43 דירה בתחתונים

כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הוא רצה שתהיה לו דירה בתחתונים, כשם שיש לו בעליונים. אדמו"ר הוקן מפרש שהתחתונים הם מקום היש.

Midrash Tanchuma, Nasso 16:1 מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א

... באתי לגני אחותי פלה (שה"ש ה, א). אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאנה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים. ברא את האדם וצוה אותו ואמר לו: מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (בראשית ב, טז-יז). ועבר על צויו. אמר לקה הקדוש ברוך הוא, כך הייתי מתאנה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אהד צויתי אותך ולא שמרת אותו. מיד סלק הקדוש ...

So it came to pass on the day that Moses had“ (Numb. 7:1) finished.” Rav says, “Every place where it is stated, ‘So it came to pass (wayehi),’ [is referring to] something new”; but R. Simeon says, “Every place where it says, ‘So it came to pass (wayehi)’ [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), “When I come to ... my garden, my sister bride.” R. Samuel bar

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

44 ה' מלך גאות לבש

"הוי מלך, גאות לבש; לבש הוי עוז התאזר." זהו המזמור של היום השישי, המכנה את מלכותו של ה' לבוש.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א

ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר אף-תכון תכל בל-תמוט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast gotten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 וראה בארוכה בד"ה ויהי בימי אחשורוש תרס"ט שכי

ההערה מצטטת בעניין הפירוש הזה: ייתכן שהקביעה שאור הקו הוא יש מאין אמורה לגבי חיצוניות האור. הקו בא במידה ובגבול, אך הוא קרוב לאור אין סוף שלפני הצמצום, בדומה לגילוי של הנעלם; לכן הוא מאחד וכולל את הספירות. אין זה האור כפי שהיה לפני הצמצום, ובכל זאת זו אותה מהות.

הערת קה"ת

"ומה שמבאר בלקו"ת בהג"ה דתקעו דרוש הבי בענין שאור הקו הוא יש מאין יתכן גם לגבי בחי' חיצוניות האור כו', וי"ל שז"ע מה שהקו יש בו בי הפכים והוא מה שבא בבחי' מדה וגבול ועושה מעומ"ט בכל הספי", וכמו"כ התכללות כל הספי' ויחודו הוא ע"י הקו וכמא' אנת הוא דקשיר לון ומייחד לון כו', והיינו לפי שאור הקו עם היות שהוא המשכה שבבחי' מדה וגבול מ"מ הוא בבחי' קירוב ודבקות עם האוא"ס שלפני הצמצום שבבחי' בלי גבול והוא כעין גילוי ההעלם כו' ומשוי' נעשה ע"י בחי' יחוד והתכללות הספי' וע"ז כו', וכ"ז הוא בבחי' חיצוניות האור דאוא"ס שלפני הצמצום דהיינו בכללות בחי' האור השייך אל העולמות, דאור הקו הוא בבחי' קירוב ממש לגבי בחי' ומדרי' זו, וכבר נת' דהאור הזה אינו ממש כמו שהי' לפני הצמצום ומ"מ הוא אותו המהות כו'". — סה"מ תרס"ט ע' קמט. וראה גם סה"מ עטר"ת ע' רמ. ובסה"מ אע"ת ע' יד. ובסה"מ תש"ח ע' 162.

39 היש ה' בקרבנו

במסה ומריבה שאל העם: "היש הוי בקרבנו אם אין?" אדמו"ר הוקן מפרש את המילים "יש" ו"אין" כשני אופנים של נוכחות ה' באדם.

Exodus 17:7 שמות י"ז:ז

וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסֵּה וּמְרִיבָה עַל־רֵיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֹתִיהִי לֵאמֹר הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם־אֵין:

And the name of the place was called Massah, and Meribah, because of the striving of the children of Israel, and because 'they tried the L-RD, saying: 'Is the L-RD among us, or not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יז, ז.

40 וכך היו כלולים . . (ופירוש שהעולמות

שם מוסברת בריאת יש מאין כגילוי של הנעלם. פירוש המובא שם אומר שזהו ההפך ממאמר ואתחנן, המייחד את "יש מאין" לדבר שלא היה כלול קודם במקורו; הוא מציין שהמאמר הזה, באומרו "כך היו כל העולמות כלולים", רומז לשיטת תקס"ג. הוא מציג שיטתן שהדברים נועדו להשיב על הקושי שלפיו בריאה חדשה משמעה שינוי ברצון ה', אך מגדיר את התירוץ כדחוק.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תקס"ג ח"א ע' תז דשם מפרש דהבריאה יש מאין הוא גילוי ההעלם, ומציין שם (וכ"ה באוה"ת סידור ע' רכ) "וזהו היפך מ"ש בלקו"ת בד"ה ואתחנן פ"ב דגילוי ההעלם וזהו סדר השתל' עו"ע, ואין זה דבר חדש, אבל החידוש יש מאין זהו מה שלא הי' כלול תחלה בכח המוצאו כ"א התחדשות ממש . . וע' בד"ה תקעו בחדש שופר דרוש השני פ"א משמע כמש"כ גבי וכך הי' כלולים כל העולמות והברואים במאצילן כו', ושם הגהתי לישב זה, ואולי נתכוין במש"כ לתרץ הקושיא דהתחדשות הבריאה זהו שינוי רצון ע"כ שהיו כלולים תחלה במקורן, אבל כ"ז דוחק". ראה

45 כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה

המדרש משתמש בדימוי של קמצא, יצור שכיסויו עשוי מגופו שלו. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על לבושי של ה', העשויים ממנו עצמו.

Bereshit Rabbah 21:5 בראשית רבה כ"א:ה'

... שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. רבנן אמרי: כגבריאלי, שנאמר (דניאל י'): והנה איש אחד לבוש הבדים, כהדין קמצא, דלבושיה מיניה וביה. ריש לקיש אמר: כיונה. מה זה בורח משליחותו של מקום, שנאמר (יונה ב'): ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה', אף זה בורח מלקיים צווי המקום. מה זה לא לן בכבודו, אף זה לא לן בכבודו עמו. רבי ברכיה בשם רבי חנינא אמר: כאליהו. מה זה לא טעם טעם מות, אף זה לא היה ראוי לטעום טעם מות. היא דעתיה דרבי ברכיה בשם רבי חנין דאמר: כל זמן שהיה ...

Rabbi Papus expounded: "Behold, the man has become as one of us" – like one of the ministering angels. Rabbi Akiva said to him: Enough, Papus. He said to him: How then do you explain: "Behold, the man has become as one of us"? He said to him: That the Holy One blessed be He gave him two paths, the path of life and the path of death, and he selected for himself another path. is interpreted as "from him." He ... chose "one" path, by himself. Rabbi Yehuda bar Simon Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

46 "יתרון לחכמה מן הסכלות, כיתרון האור מן החושך". החסידות קוראת זאת כיתרון האור הבא מתוך החושך — תכלית הירידה.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':י"ג

וְרִאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִדִּהְסָכְלוֹת כִּי־תִרְוֹן הָאֹר מִדִּהְחָשֶׁךְ:
Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

47 "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך". העובדה שהעם עצמו ממנה את המלך מראה שהמלוכות מבוססת על קבלה מרצון.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוֹם תִּשֶׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּךְ אָחִיךָ תִּשֶׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 וממשלתך בכל דור ודור

"מלוכתך מלוכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור". הפסוק מזכיר הן מלוכות והן ממשלה.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתֶיךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:
Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 שיר של יום ו' ה' מלך

התלמוד מונה את המזמורים שהלויים אמרו בכל יום; ביום השישי אמרו: "הו' מלך גאות לבש", משום שבו השלים את מלאכתו ומלך עליה.

Rosh Hashanah 31a:5 ראש השנה ל"א א:ה'

בְּחִמְשֵׁי הָיוּ אוֹמְרִים: "הִרְנִינוּ לְאַלְקִים עוֹזְרוֹ", עַל שֵׁם שֶׁבָּרָא עוֹפוֹת וְדָגִים לְשִׁבְחָהּ לְשִׁמּוֹ. בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים: "ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבָשׁ", עַל שֵׁם שֶׁנָּמַר מְלֹאכְתּוֹ וּמֶלֶךְ עָלֵהוּ. בְּשִׁבְעִי הָיוּ אוֹמְרִים: "מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשְּׁבִיט", לְיוֹם שֶׁכּוּלוֹ שִׁבֵּט.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 5

50 וצבא השמים לך משתחוים

"אתה הוא הו' לבדך ... ואתה מחיה את כולם, וצבא השמים לך משתחוים". ההשתחויה ממחישה את ביטול היש.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט':ו'

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־וְצָבֵא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

51 יהי רקיע

"יהי רקיע בתוך המים". זהו מאמר נוסף ממאמרות הבריאה בחמשת הימים הראשונים.

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבָדִיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 יהי אור, יהי רקיע, תדשא הארץ

"ויאמר אלקים: יהי אור". זהו אחד המאמרות שבהם נברא העולם בימים הראשונים, ירידה מאין ליש.

Genesis 1:11 בראשית א':י"א

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׂב מְזִרְעַ וְרֵעַ עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פֶּרִי לְמִינּוֹ אֲשֶׁר יִרְעוּ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ג. ו. יא.

53 בראשית ברא אלקים

"בראשית ברא אלקים". שם אלקים מציין את הירידה באמצעות דין

וצמצום.

Genesis 1:1 בראשית א':1

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ה' מלך גאות לבש לבש ה' עוז

"הוי' מלך, גאות לבש; לבש הוי' עוז התאזר". ההערה שבסוגריים מפרשת את "עוז" שבו ה' לבוש כתורה.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א

ה' מֶלֶךְ גִּאוּת לָבַשׁ לָבַשׁ ה' עֹז הִתְאַזֵּר אֶרְיָתָכוֹן תָּבֵל בְּלִי-תְמוּט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 ה' מלך גאות לבש לבש ה' עוז כו' ואין עוז אלא תורה

בסוף פרשת יתרו אומר הוזהר שביים מתן תורה התקיים הפסוק "ה' מלך, גאות לבש, לבש ה' עוז התאזר", "ועוז אינו אלא תורה", כפי שנאמר: "ה' עוז לעמו יתן".

Zohar, Yitro 35:570-575 ספר הוזהר, יתרו ל"ה:תקע-תקע"ה

But when once Israel had received the Torah on Mount Sinai the world was duly and completely established, and heaven and earth received a proper foundation, and the glory of the Holy One was made known both above and below, and He was exalted over all. Concerning that day it is written: "The L-rd is King, he hath put on glorious apparel; he hath put on his apparel, and girded himself with strength" (Ps. 93, 1). "Strength" signifies the Torah, as it is written: "The L-rd ... giveth strength to his

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

56 ואין עוז אלא תורה

כשניתנה התורה, שאלו האומות את בלעם על הקול הגדול; הוא השיב שהי גנוז אצלו אוצר יקר ומבקש לתתו לבניו, כמו שנאמר: "הוי' עוז לעמו יתן".

Shir HaShirim Rabbah 2:5 שיר השירים רבה ב':ה

... אָמַר רַבִּי לֹוִי לְשַׁעֲבֵר הֵתָה פְּרוּטָה מְצוּיָה וְהָיָה אָדָם מִתְאַוֶּה לְשִׁמֶּעַ דְּבַר מִשְׁנָה וְחֻלְקָה וְתִלְמוּד; וְעַכְשָׁיו שְׁאִין הַפְּרוּטָה מְצוּיָה, וּבִיּוֹתֵר שֶׁהִן חוֹלִים מִן הַשְּׁעָבוֹד, אֵין מִבְּקָשָׁיו לְשִׁמֶּעַ אֶלָּא דְּבָרֵי בְּרָכוֹת וְנִחְמוֹת. תְּנִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי בְּשִׁעָה שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לָמָּה הָיוּ דוֹמִין, לָכֵן מֶלֶךְ שֶׁעָמַד מִחֲלָיו, אָמַר לוֹ פְּדִיגוֹ יִלָּךְ בְּנֶה לְאִיִּסְכוּלִי, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ עֲדִין לֹא בָּא בְּנִי בְּיָוִי, שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִחֲלָיו, אֶלָּא יִתְעַדֵּן וְיִתְעַנֵּג בְּנִי כְּשִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים ...

Support me with raisin cakes, cushion me with apples, for I "am lovesick" (Song of Songs 2:5). "Support me with raisin cakes [ba'ashishot]," with two fires [ishot], a heavenly fire and an earthly fire. Alternatively, "support me with raisin cakes [ba'ashishot]," with two fires [ishot], the written Torah and the oral Torah. Alternatively, "support me with raisin cakes [ba'ashishot]," with many fires [ishot]; with the fire of Abraham, 38:13. of Moriah, of the bush, of Elijah, and of Hanaya Mishael and Azarya. Another matter, "support me ... ",with raisin cakes [ba'ashishot]

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar II, 58a זח"ב נח, א

Zohar III, 269a זח"ג רסט, א

Zevachim 116a:1-3 זבחים קט"ו א:א-ג

זְכָרִים וְנִקְבוֹת, תְּמִימִין וּבְעָלֵי מוּמִין – דָּאֵמַר מַר: תַּמּוּת וְזָכוֹרִת בְּהִמָּה, וְאֵין תַּמּוּת וְזָכוֹרִת בְּעוֹפּוֹת. וְאִיתָקַשׁ בְּהִמָּה לְעוֹף. תְּמִימִין וּבְעָלֵי מוּמִין – לְאַפּוֹקֵי מְחוּסֵר אֶבֶר, דְּלֹא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִנֵּין לְמְחוּסֵר אֶבֶר שֶׁנֶּאֱסַר לְבָנֵי נָח? תִּלְמוּד לּוֹמַר: "וּמִכָּל הָחַי מִכָּל בֶּשָׂר" – אֶמְרָה תּוֹרָה: הִבָּא בְּהִמָּה שְׁחִיין רָאשֵׁי אֵיבָרֵין שְׁלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שהש"ר ב, ג. זח"ב נח, א. צד, א. זח"ג רסט, א. תנחומא וזאת הברכה ד. וראה זבחים קטז, א וברש"י שם.

57 ה' עוז לעמו יתן

"הוי' עוז לעמו יתן, הוי' יברך את עמו בשלום". חז"ל פירשו שהעוז הוא התורה.

Psalms 29:11 תהילים כ"ט:יא

Havayah עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן Havayah יְבָרֵךְ אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

The L-RD will give strength unto His people; The L-RD will bless his people with peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, יא.

58 ברכות סדר וזאת פרשה ה'

הוא מצטט את המדרש המובא כאן: "ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא? עוז, שנאמר: 'לבש הוי', עוז התאזר".

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' שלח "ומהו לבושו של הקב"ה עוז שנאמר לבש ה' עוז התאזר".

59 ובזח"ב ס"פ יתרו

הוא מציין שהזוהר בסוף פרשת יתרו (חלק ב, צד ע"א) מפרש את "לבש הוי' עוז" כמתן תורה.

הערת קה"ת

צד, א. "מפרש לבש ה' עוז על מ"ת" — יהל אור ע' שלח.

60 בטל רצונך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ב, ד.

61 בטל רצונך

רבן גמליאל: "בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך." קיום מצווה פירושו להניח את הרצון האישי בצד.

Pirkei Avot 2:4 משנה אבות ב':ד

הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לך שאפנה אשנה, שמה לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of oth-

פסוקה 6

65 ולכן אומרים בכל מצוה

הפסקה מסבירה את הנוסח "לשם ייחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתו", הנאמר לפני כל מצווה, באמצעות שתי בחינות: ממלא כל עלמין — החיות שמתמעטת ככל שהיא יורדת — וסוכב כל עלמין, עצמותו של ה', ככתוב: "אני ממלא שמים וארץ".

הערת קה"ת

ראה פנ"ח שער הזמירות ספ"ה, ס' הליקוטים ס"פ ראה. שער רוח"ק (יב), ב בדפוס ירושלים תער"ב). כסא מלך להקדמת ת"ז ד"ה ואי תימרון. שער הכולל פ"ו סק"ב — הערת כ"ק אדמו"ר בשה"מ תשי"ב ע"ז. ראה לעיל פ' ואתחנן ט, א ובמ"מ לשם. וראה לקמן סא, ב בענין קודם התפלה. ובארוכה מאמרי אדה"א כאן ע' תתקפט.

66 קוב"ה ושכינתיה

ההערה מפנה לשם לביאור משמעות הייחוד של הקדוש ברוך הוא ושכינתו.

הערת קה"ת

ראה דרך מצותיך קיט, א.

67 לית מחשבה תפיסא

בתפילת אליהו הפותחת את תיקוני הזוהר נאמר: "שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותך כלל". אדמו"ר הזקן מביא זאת ביחס להקדוש ברוך הוא, שהוא נבדל מן העולמות.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני זוהר י"ז א"י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירין. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חברה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 7

68 מצות צריכות כוונה

ממשנה העוסקת בקריאת שמע בכוונה מסיקה הגמרא: "למד מכאן שמצוות צריכות כוונה".

Berakhot 13a:22-25 ברכות י"ג א:כ"ב-כ"ה

גמ' שמע מינה מצות צריכות כוונה. מאי "אם כוון לבו" — לקרות. לקרות!? והא קא קרי! בקורא להגייה. תנו רבנן: קריאת שמע ככתבה, דברי רבי. וחקמים אומרים: ככל לשון.

GEMARA Is the conclusion to be drawn [from the opening sentence of the Mishnah] that the performance of the commandments requires Kawwanah? No; for] what means If he directed his heart to read? Just to read [in the Torah for the sake of study]. But he was reading! [It is to differentiate him] from one who is reading [the Torah] for the purpose of correcting. Our Rabbis have taught: The Shema' must be read as it is written: These are the words of Rabbi; but the Sages

... say

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ers for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that can-
... not be

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

62 סור מרע ועשה טוב

"סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו." שני חלקי הפסוק מחייבים להתגבר על הנטייה הטבעית.

Psalms 34:15 תהילים ל"ד:ט"ו

סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:

Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לד, טו.

63 שבוים ברוא אדה"ר קיבל. ולא היה גילוי מלכותו

הערת קה"ת מפנה Rosh Hashanah 31b למילים האלה.

Rosh Hashanah 31b ראש השנה ל"א ב

הערת קה"ת

ר"ה לא, ב. הקטע מובא באוה"ת ר"ה ע' אשלה ושם מביא "וכ"כ המפרש סוף מס' תמיד וז"ל "בשישי שבו נשלם מעשה בראשית ונברא האדם ג"כ שמבין גדולת הבורא יתעלה אומר ד' מלך גיאות לבש" עכ"ל. וע' בפ"ב דעכו"מ דכ"ד סע"ב עכ"ל באוה"ת שם.

64 לבש הי עוז

המדרש המצוטט בטקסט (וארא, פרק ח): "ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא? עוז, כמו שנאמר: 'ה' מלך, גאות לבש, לבש הי עוז התאזר'; והוא נתנו לישראל, כמו שנאמר: 'ה' עוז לעמו יתן'."

Shemot Rabbah 8:1 שמות רבה ח:א

... וכתבי (תהלים כא, ד): תשת לראשו עטרת פז. מלך בשר ודם אין לובשין לבושו, וישראל לובשין לבושו של הקדוש ברוך הוא. ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא? עוז שנאמר (שם צג, א): לבש הי עוז התאזר, ונתנו לישראל, שנאמר (שם כט, יא): הי עוז לעמו יתן הי יברך את עמו בשלום. מלך בשר ודם אין נקראין בשמו קיסר אגוסטא, ואם נקראין בשמו היו ממיתין אותו, והקדוש ברוך הוא קרא למשה בשמו, שנאמר: ראה נתתיך אלקים לפרעה. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: פרעה הרשע עשה עצמו אלוה, שנאמר (יחזקאל ...

It was on the day when the L-rd spoke to Moses in the land "of Egypt" (Exodus 6:28). "The L-rd said to Moses: See, I have set you as god to Pharaoh; and Aaron your brother will be your prophet" (Exodus 7:1). "It was on the day when the L-rd.... The L-rd said to Moses: See, I have set you as god to Pharaoh" – that is what is written: "Lift your heads, gates" (Psalms 24:7). Solomon recited this verse when he was tak-
... ing the Ark into the Holy of

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

(bishe'arim), but, as we may also translate, "by measure",
'though a full knowledge is beyond the reach of any being
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

76 בכל לבבך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". המשנה מפרשת "בכל לבבך" — בשני יצריך.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 בכל לבבך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכות פ"ט, מ"ה.

78 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מפרשת את הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך": בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט:ה'

חַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֵאֲמַר (דברים ו) וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל לִבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיָצֵר טוֹב וּבְיָצֵר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיִי מוֹדֵה לוֹ בְּמֵאד מְאֹד. לֹא יָקֹל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֹגֵד שֶׁעַר הַמְּזֻרָה, שֶׁהוּא מְכַנֵּן בְּנֹגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים. לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, וּבְמַנְעֵלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 10

79 אם ישים אליו לבו

"אם יכוון את לבו אליו, יאסוף אליו את רוחו ואת נשימתו". הוזהר מפרש זאת על אדם המכוון את לבו אל ה', וכך ממשיך רוח מלמעלה.

Job 34:14 איוב ל"ד:יד'

אִם-יָשִׁים אֱלֹוֹ לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֵף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

ברכות יג, א.

69 מצות המלך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
נסמן לעיל נא, א.

70 ואברין דמלכא

הוזהר מדבר על רמ"ח המצוות שבאמצעותן מכתירים את הקדוש ברוך הוא למלך על כל איברי השכינה.
Zohar II, 118a זח"ב קיח, א
הערת קה"ת
ראה ת"ז ת"ל. זח"ב קיח, א ובכ"מ.

71 אברין דמלכא

תיקוני הוזהר מכנה את מצוות התורה איברי המלך — דימוי שבו משתמש אדמו"ר הזקן לתיאור המצוות ככלים.
Tikkunei Zohar 73a:4-75b:2 תיקוני הוזהר ע"ג א:ד-ע"ה ב:ב'

72 ואהבת את ה"א בכל לבבך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". הציווי המופנה לכל יחיד.
Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

73 שמע ישראל הוי אלקינו

"שמע ישראל, הוי אלקינו, הוי אחד". האמירה הכללית על הייחוד, לפני הציווי הפרטי לאהוב.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵינוּ הָאֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 8

74 לפום מה דמשער בלבי

הערת קה"ת מפנה Zohar I, 103a למילים האלה.

Zohar I, 103a זח"א קג, א

הערת קה"ת

זח"א קג, א-ב.

75 לפום מה דמשער בליביה

על הפסוק "נודע בשערים בעלה" אומר הוזהר שהקדוש ברוך הוא נודע ומתחבר לכל אדם לפי מה שהוא משיג בלבו, ככל שהוא יכול להתחבר באמצעות רוח החכמה.

Zohar, Vayera 9:153-164 ספר הוזהר, וירא ט':קנ"ג-קס"ד

But of a truth the Holy One makes Himself known to every one according to the measure of his understanding and his capacity to attach himself to the spirit of Divine wisdom; and thus "Her husband is known", not "in the gates"

פסוקה 12

85 מים התחתונים בוכין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בחיי ויקרא ב, יג. מדרש עה"ד א. ת"ז (ת"ה) ד"ט, ב. [כ].

86 בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא

המים התחתונים בוכים ואומרים: "אנו רוצים להיות לפני המלך", ומבקשים לעלות למעלה; הרקיע מפריד ביניהם, עד שעילת העילות משווה אותם.

Tikkunei Zohar 19b:16-17 תקוני זוהר י"ט ב:ט"ז-י"ז

ומחלוקת האי דאיהו לשם שמים בגין דמים תתאין אינון בוכין ואמרין אנן בעינן למהוי קדם מלכא עלת העלות ובען לסלקא לעילא. רקיע אפריש ביניהו עד דעלת העלות שוי לון שוין. יי מסטרא דא ויי מסטרא דא. ו' באמצעיתא. כגוונא דא יו"י דאיהו א. ואלין כללו קרבין לעלת העלות.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

87 בין מים למים

"יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים". ההפרדה שעליה בוכים המים התחתונים.

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבַדֵּל בֵּין מַיִם לְמַיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 נקראים מים התחתונים בשם מי בוכים

רבנו בחיי מביא את המדרש: המים התחתונים נקראים "מים בוכים", משום שכאשר הקדוש ברוך הוא חילק את המים, החלו המים התחתונים לבכות על כך שאינם יכולים לעלות ולהיות קרובים אליו.

Rabbeinu Bahya, Vayikra 2:13 רבנו בחיי, ויקרא ב:י"ג

פסוקה 13

89 תקיעה .. ושברים .. ותרועה

ההערה מפנה לשם לעיון נוסף בעניין התקיעה, השברים והתרועה.

הערת קה"ת

ראה גם ב"איוה"ז להצ"צ כרך א ע' תה.

90 גנוחי גניח וילולי יליל

אבי מסביר את המחלוקת על התרועה: את התרועה שבתורה מתרגמים "יבבה", ואחת הדעות סוברת שהיא גניחה (השברים), ואילו הדעה האחרת סוברת שהיא יבבה (התרועה).

Rosh Hashanah 33b:10 ראש השנה ל"ג ב:י'

אמר אב"י: בקא ודאי פליגי, דקתיב: "יום תרועה יהיה לכם", ומתרגמין: "יום יבבא יהא לכו". וקתיב באימיה דסיסרא: "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא". מר סבר גנוחי גנח. ומר סבר ילולי יליל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

רי"ה לג, ב.

80 רוח אייתי רוח ואמשיך רוח

הזוהר מלמד שהכול תלוי ברצון: רוח מושכת רוח ומביאה רוח, והוא מצוטט: "אם יכוון את לבו אליו". הכמיהה של אדם מלמטה מושכת מענה מלמעלה.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב קסב, ב.

81 ממארי דחושבנא

הזוהר מדבר על "בעל החשבון", שבכל לילה לפני השינה בוחן את מעשיו באותו יום, חוזר מהם ומבקש רחמים.

Zohar III, 178a זח"ג קעח, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג קעח, א.

82 ותרד פלאים

"היא ירדה באופן מופלא, ואין מי שינחם אותה". אדמו"ר הזקן משתמש בכינוי הזה לתיאור ירידתה הגדולה של הנשמה אל הגוף.

Lamentations 1:9 איכה א':ט'

סְמָאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרֵיתָהּ וַתֵּרֶד פְּלָאִים אֵין מְנַחֵם לָהּ רָאָה הִי אֶת־עֲנִי כִּי הִגְדִּיל אוֹיְבָ:

Her filthiness was in her skirts, She was not mindful of her end; Therefore is she come down wonderfully, She hath no comforter. 'Behold, O L-RD, My affliction, For the enemy hath magnified himself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

83 בכתבי האריז"ל

בשני המקומות מובאת אותה תורה של האריז"ל. ב-Ki Seitzei הבכי של ראש השנה ויום הכיפורים נקרא התשובה העליונה: הוא אינו נובע ממרה שחורה, אלא, בדומה לדמעותיו של רבי עקיבא על שיר השירים, שייד למדרגה של "יבואו בבכיי". ב-Nitzavim דברי האריז"ל נקשרים לבכי מנקודת הלב הפנימית ביותר.

הערת קה"ת

ראה לעיל כי תצא לו, ד. נצבים מה, ד.

84 שהבכיה היא לנשמתו

בהערה המצוטטת נאמר שהבכי בראש השנה וביום הכיפורים הוא על הנשמה שהתגשמה בעקבות ירידתה לגוף, טבע שה' הטביע בה; אין הכוונה שאדם פשוט ישנה את הטבע הזה, שאילו כן, צדיק גמור כבר היה עושה זאת. ביטול הדבר נעשה רק באמצעות בכי זה, ובכל שנה יוצאים מדרגה עדינה יותר של התגשמות.

הערת קה"ת

"שהבכיה (בר"ה ויוהכ"פ) היא לנשמתו כו' ישרדה ממקום כבודו ונתגשמה" ד"הגשמה" זו (שע"י ירידתה בגוף) היא טבע שהטביע הקב"ה. ולהוסיף שאין לומר שהכוונה בזה שהטביע הקב"ה טבע זה הוא בכדי שהאדם ישנה את הטבע (ויבטל את ההגשמה) — כי לפי"ז הצ"ג הי' בודאי מתקן זה מכבר (לפני ר"ה ויוהכ"פ), ומוזה שלא תיקן זה מקודם, מוכח שעד עכשיו לא הי' זה ביכולתו, וביטול "הגשמה" זו היא רק ע"י הבכי בר"ה ויוהכ"פ (ובכל שנה, הוא יוצא מ"הגשמה" דקה יותר). וראה בארוכה לקרי"ש ח"ט ע' 209 ואילך. ואכ"מ — ד"ה שובה ישראל הבי' שלי"ז הערה 41. (סה"מ מלוקט ח"ד ע' ח).

91 תרועם בשבט ברזל

"תרועם בשבט ברזל, ככלי יוצר תנפצם". התרועה היא שבירת כוחות הקליפה.

Psalms 2:9 תהילים ב':ט

תִּרְעֶם בְּשֵׁבֶט בְּרִזָּל כְּכֵל יוֹצֵר תִּנְפֹּצֶם:

Thou shalt break them with a rod of iron; Thou shalt dash them in pieces like a potter's vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ב, ט.

92 ותרועת מלך בו

"לא הביט און ביעקב... הוי אלקיו עמו ותרועת מלך בו". התרועה מבטאת חיבה ואת רצון הלב.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הִבִּיט אֹון בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמֹל בְּיִשְׂרָאֵל הִי אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְעוּת מֶלֶךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כג, כא. ראה אלהי"ת פ' בלק ע' תתקצ. וראה לעיל פ' בלק עב, ב ב' פירושים.

93 ויעבור ה' על פניו

"ויעבור הוי על פניו ויקרא: הוי הוי אל רחום וחנון". פתיחת שלוש עשרה מידות הרחמים.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

94 עשרה שמות

ההערה מצטטת שם: שבעת השמות שאינם נמחקים נקראים מידות וכינויים, ואילו שם הוי נקרא השם העצמי המאיר במידות; וכך גם בענייננו.

הערת קה"ת

ע' במג"א [מגן אבות בארדיטשוב תרס"ב] פ' פנחס ואמרת הוי"ס"ב ז' שמות שא"נ נק' מדות ונק' כינויים ושם הוי"נ ק' שם העצם . שמאיר בהמדות ועד"ז כאן. וע' ח"ג (ערב, ב) ז' שמות שאנ"מ. וע"ל בהר (מב, ב). [כ]. ראה פרדס ש"א פ"י. ש"כ פ"א ואילך. תו"א בא ס, א. לקו"ש חכ"א ע' 195 הע' 60.

95 עשרה שמות שאינן נמחקים

הוזהר מתאר את המלכות הקדושה ככוללת עשר ספירות ומעוטרת בשבעה שמות שאין למוחקם; בהערת קה"ת מפנים כאן לעניין השמות כלבوشي ה'.

Zohar, Eikev 3:30-4:41 ספר הזהר, עקב ג':ד-מ"א

96 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד הוי" וראו כל בשר יחדיו". גילוי העתיד לבוא.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken

'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 מוציא חמה מנרתקה

לעתיד לבוא הקב"ה מוציא את השמש מנרתקה; הצדיקים מתרפאים בה והרשעים נידונים בה.

Avodah Zarah 3b:18 עבודה זרה ג' ב:י"ח

וְאִי־בִעִית אִימָא לְעוֹלָם הָבָא — כְּדִרְבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ: אֵין גִּיהֶנָּם לְעֵתִיד לְבָא, אֱלָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹצִיא חֲמָה מִנִּרְתָּקָה, וּמִקְדִּיר, וְשְׁעִים נִידוּנִין בָּהּ, וְצַדִּיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, וְרָשָׁעִים נִידוּנִין

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

98 למחר לקבל שכרם

רבי יהושע בן לוי דורש את המילים "אשר אנכי מצוך היום לעשותם": היום נועד לעשותם, ולא היום לקבל שכרם.

Avodah Zarah 3a:11-12 עבודה זרה ג' א:י"א-י"ב

וּמִי מְצִית אֲמֶרֶת הַכִּי? וְהָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: מֵאִי דְכָתִיב "אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֹוֶה הַיּוֹם", הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וְלֹא לְמַחֵר לַעֲשׂוֹתָם, הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וְלֹא הַיּוֹם לִישׁוּל שְׂכָר. אֱלָא, שְׂאִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא בְּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיתוֹתָיו. וְאִמָּא קָרִי לָקָה "מְצֹוֶה קִלְחָה"? מִשּׁוֹם דְּלִית בָּקָה חֲסֵרוֹן בִּיס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, א.

99 היום לעשותם

"ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם". העולם הזה הוא הזמן לעשייה; השכר מגיע לאחר מכן.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֹוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ז, יא.

100 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני, ותשת עלי כפכה". הדברים מתפרשים כאדם שנברא

| אחרון בסדר הבריאה.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אַחֲרֵי וְקָדַם צִרְתָּנִי וְתִשֶׁת עָלַי כַּפְכָּה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

101 בכסה ליום חגנו

| "תקעו בחדש שופר, בכסה ליום חגנו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהסתר שהופך להתגלות של חג.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגֵנוּ:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 עתיד הקב"ה לעשות מחול

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שלהי תענית.

103 עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים

| רבי אלעזר אומר: לעתיד לבוא יעשה הקדוש ברוך הוא מחול לצדיקים, וישב ביניהם בן עדן; וכל אחד מהם יצביע באצבעו, ככתוב: "הנה אלקינו זה".

Taanit 31a:9 תענית ל"א א:ט'

אָמַר עוֹלָא בִּירָאָה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מְחֻלָּה לְצַדִּיקִים, וְהוּא יוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם בֶּן עֶדֶן, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵרָאָה בְּאֶצְבָּעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קוֹיֵנוּ לוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

104 הנה אלקינו זה קוינו לו

| "ואמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה, קוינו לו ויושיענו". האלוקות תגלה בגלוי כה רב, עד שאפשר יהיה להצביע עליה.

Isaiah 25:9 ישעיהו כ"ה:ט'

וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קוֹיֵנוּ לוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

And it shall be said in that day: 'Lo, this is our G-d, For whom we waited, that He might save us; This is the L-RD, for whom we waited, We will be glad and rejoice in His salvation.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כה, ט.

105 יאר ה' פניו

| "יאר הוי' פניו אליך ויחונך". מתוך ברכת הכוהנים: הפנים המאירות במקום להסתיר.

Numbers 6:25 במדבר ו:כ"ה

יָאֵר הָאֵלֹהִים פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כה.

פסקה 14**106 כי חק לישראל הוא**

| "כי חוק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב". הפסוק הבא אחרי "תקעו שופר", כפי שהוא מוסבר בקטע זה.

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה'

כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב:

For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה

| אשת חיל "קמה בעוד לילה ותיתן טרף לביתה וחוק לנערותיה". "חוק" במשמעות של מנת מזון מוקצבת.

Proverbs 31:15 משלי ל"א:ט"ו

וְתִקֵּם בְּעוֹד לַיְלָה וְתִתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ:

She riseth also while it is yet night, and giveth food to her household, and a portion to her maidens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, טו.

108 הטריפני לחם חוקי

| "ראש ועושר אל תיתן לי, הטריפני לחם חוקי". גם כאן "חוק" במשמעות של מזון למחייה.

Proverbs 30:8 משלי ל':ח'

שׁוּא ודִּבְרֵאֵי כָזָב תִּרְחֹק מִמֶּנִּי רֹאשׁ וְעֹשֶׁר אֶל־תִּתֵּן לִי הַטְּרִיפִנִּי לֶחֶם חֻקִּי:

Remove far from me falsehood and lies; Give me neither poverty nor riches; feed me with mine allotted bread

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, ח.

109 נקי בנים למקום

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ג, יד.

110 בנים למקום

| "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום", כפי שנאמר: "בנים אתם להוי' אלקיכם".

Pirkei Avot 3:14 משנה אבות ג:י"ד

הוא היה אומר, חביב אדם שנקרא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנקרא בצלם, שנאמר (בראשית ט) כי בצלם אלקים עשה את האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים יד) בנים אתם לה' אלקיכם. חביבין ישראל שנתן להם קלי חמדה. חבה יתרה נודעת להם שנתן להם קלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם, תורת אל תעזבו:

שהאדמו"ר חזקן מצטט, העוסק בעבד ובבן.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לא־הִבִּיט אֶנּוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עִמָּל בְּיִשְׂרָאֵל הִי אֱלֹקֵינוּ וְתִרְעוּת מִלֶּךָּ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

116 לאום מלאום יאמץ

נאמר לרבקה על התאומים שבבטנה: "שני עמים בבטנך... ועם אחד יהיה חזק מן האחר". הפסוק מובא בהקשר של המאבק הפנימי באדם, שבו לפעמים צד אחד גובר ולפעמים הצד האחר.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנְךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּנִּי יִפְרְדּוּ וְלֹאִם מִלֹּאִם יֶאֱמָצוּ וְרֵב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, כג.

117 ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה'

"והוי' עבר על פניו ויקרא: הוי', הוי', אל רחום וחנון". שני השמות, המופיעים בהפסק, מבטאים שתי מדרגות של ביטול.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרֵב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering; and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב

"אנכי אלקי אביך, אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב". רק לפני שמו של יעקב מוסיף הפסוק ו: "ואלוקי".

Exodus 3:6 שמות ג':ו

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתֵּר מִשְׁפָּה פָנָיו כִּי יָרָא מִהִבֵּיט אֶל־הָאֱלֹהִים:

Moreover He said: 'I am the G-d of thy father, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob.' And Moses hid his face; for he was afraid to look upon G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, ו.

119 מקוה ישראל ה'

"מקוה ישראל הוי'". המילה "מקוה" פירושה גם בריכת טהרה, והמאמר

He used to say: Beloved is man for he was created in the image [of G-d]. Especially beloved is he for it was made known to him that he had been created in the image [of G-d], as it is said: "for in the image of G-d He made man" (Genesis 9:6). Beloved are Israel in that they were called children to the All-Present. Especially beloved are they for it was made known to them that they are called children of the All-... Present, as it is said: "you are children

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

111 ברא כרעא דאבוה

המילים כאן מצטטות את Yevamot 3a:2-4. הקטע מופיע למטה.

Yevamot 3a:2-4 יבמות ג' א:ב-ד'

דְּאָמַר רַבָּא: אָמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: אֲתִיא "הִנֵּה" "הִנֵּה", אֲתִיא "וְזָמַה" "וְזָמַה". הִשְׁתָּא דְּאָמַרְתָּ כָּל מַלְתָּא דְּאֲתִיא מִדְּרָשָׁא חֲבִיבָא לְקָה, לִיתְנִי לְאַחוּת אִשָּׁה לְבִסּוּף! אִידִי דְּאִידִי בְּאִיסוּר אַחוּתָא, תְּנָא אַחוּת אִשְׁתִּי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ח שער פרקי הצלם פ"א. יונת אלם רפ"ב. וראה יבמות ג, א תוד"ה מקמי.

פסקה 15

112 משפט לאלהי יעקב

"כי חזק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב". הפסוק מצמיד את ישראל לחזק ואת יעקב למשפט.

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה'

כִּי חֹזֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב:

For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 בני בכורי

"כה אמר הוי': בני בכורי ישראל". ישראל הוא בבחינת בן.

Exodus 4:22 שמות ד':כ"ב

וְאָמַרְתָּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה' בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל:

And thou shalt say unto Pharaoh: Thus saith the L-RD: Israel is My son, My first-born

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, כב.

114 ויעקב נק' בחיי עבד

"ועתה שמע יעקב עבדי, וישראל אשר בחרתי בו". יעקב הוא בבחינת עבד.

Isaiah 44:1 ישעיהו מ"ד:א'

וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי בּוֹ:

Yet now hear, O Jacob My servant, And Israel, whom I have chosen;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מד, א-ב. ראה לעיל פ' בלק ע, ג.

115 לא הביט און ביעקב

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". הפתיחה של המאמר

מפרש את הפסוק כך: מדרגת הוי' עצמה מטהרת.

Jeremiah 17:13 ירמיהו י"ז:י"ג

מְקוֹה יִשְׂרָאֵל הַבַּיִת הַזֶּה יִבְשׁוּ וְסוּרֵי בְּאֵרָיו יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ

מְקוֹר מַיִם-חַיִּים אֶת-הַבַּיִת הַזֶּה

Thou hope of Israel, the L-RD! All that forsake Thee shall be
ashamed; They that depart from Thee shall be written in the
earth, Because they have forsaken the L-RD, The fountain of
.living waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיי' יז, יג.

120 לפני ה' תטהרו

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם; מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו".

הטהרה של יום הכיפורים נובעת ממדרגה שלמעלה מהוי'.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל'

כִּי-בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse
.you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ל.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Vocalized Edition (CC-BY); Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Pardes Rimmonim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/2/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק